

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Konec společenské vrstvy samurajů v raném období Meidži na pozadí
Sacumského povstání**

*The end of samurai social class in early Meiji period on the background of
Satsuma rebellion*

Olomouc 2022, Janek Panoch

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis:

Anotace

Jméno autora:	Janek Panoch
Jméno vedoucí práce:	Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.
Název práce:	Konec společenské vrstvy samurajů v raném období Meidži na pozadí Sacumského povstání
Název fakulty, katedry:	Filozofická fakulta, Katedra asijských studií
Počet stran:	62
Počet znaků včetně mezer:	127 289
Počet titulů použité literatury:	34
Klíčová slova:	Meidži, společenská vrstva, samuraj, šizoku, Sacumská rebelie, Saigó Takamori, Sacumské povstání

Cílem této práce je shrnout postavení společenské vrstvy samurajů v raném období Meidži a popsat změny, které se této vrstvy dotýkaly a efektivně změnil její postavení v moderním japonském státu. S postupným úpadkem vrstvy přišel odpor formou rebelií, které jsou rovněž součástí práce. V první části práce je prostor věnován historickému kontextu a změnám, které samuraje ovlivnily nejvýrazněji. Změnil se význam toho, co znamená být samuraj, což samurajům zanechalo dvě možnosti – přizpůsobit se novému systému nebo se vzbouřit proti vládě. Ve druhé části je rozebrán rozkol vlády a rovněž jsou analyzována povstání samurajů proti vládě, včetně jejich největší a zároveň poslední – Sacumské rebelie, které je věnován dostatečný prostor.

Ediční poznámka

V práci byla k přepisu japonských jmen a pojmů, včetně japonsky psaných publikací, použita česká transkripce. Výjimkou jsou bibliografické údaje anglicky a anglické summary na konci práce, kde byla využita Hepburnova transkripce.

Všechny japonské pojmy jsou vyznačeny kurzívou. Jejich český překlad a zápis ve znacích je uveden v závorce. V případě stěžejních pojmů, které jsou uvedeny v českém překladu, je při prvním výskytu rovněž v závorce uveden japonský ekvivalent ve znacích. Překlady cizojazyčných textů jsou dílem autora práce, není-li uvedeno jinak.

Japonská jména jsou zapisována podle japonského standardu, tedy v pořadí příjmení – jméno. V případě, že je daná osobnost známá pod více jmény, je uváděno pouze jedno z nich, pod kterým je daná osobnost známá a které je běžně užíváno v literatuře. U prvního výskytu japonských jmen je v závorce uveden japonský ekvivalent ve znacích ve stejném pořadí a rovněž roky narození a úmrtí.

Citace a zápis bibliografických údajů jsou uvedeny dle citační normy ČSN ISO 690:2011.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své práce Mgr. Sylvě Martináskové, Ph.D., za ochotu, cenné rady a trpělivost při vedení mé práce.

Obsah

Úvod	7
1. Změny ve společnosti v raném období Meidži	10
1.1 Počátek modernizace feudálního Japonska.....	10
1.2 Počátek období Meidži a nová vláda	14
1.3 Zánik samurajské třídy před rokem 1877	17
1.3.1 Změna sociální struktury	20
1.3.2 Haihan čiken – Zrušení knížectví a zřízení prefektur.....	22
1.3.3 Poslední privilegia samurajů.....	24
2. Nepokoje samurajů v 70. letech.....	28
2.1 Rozdělení vlády	28
2.2 Nepokoje samurajů	33
2.2.1 Rebelie v Saze.....	36
2.2.2 Rebelie Šinpúren, Akizuki a Hagi.....	38
2.3 Sacumská rebelie – Seinan Sensó	40
2.3.1 Poslední samuraj – Saigó Takamori	41
2.3.2 Poslední povstání samurajů.....	45
2.3.3 Průběh Sacumské rebelie.....	47
2.3.4 Následky Sacumské rebelie	53
Závěr	56
Seznam použité literatury	62

Úvod

Uskutečnit změnu, která by měla dopad na životy několika milionů lidí, není jednoduché. Navíc taková změna, která ovlivní život tolika lidem, nemusí být nutně pozitivní pro všechny, kterých se týká. Tou změnou může být například revoluce, v případě Japonska v druhé polovině 19. století pak revoluce Meidži (明治),¹ častěji nazývaná restaurace Meidži, jelikož se v jádru jednalo o obnovení císařské moci, která byla po staletí zastíňována mocí šóguna. Vojenská vláda rodu Tokugawa (徳川) tak *de facto* byla přes 250 let u moci namísto císaře, který měl spíše ceremoniální a symbolickou úlohu. Období Meidži (1868–1912) pro Japonsko znamenalo přerod v moderní zemi a éru výrazného pokroku v politickém, společenském i technologickém sektoru. Japonsko se v průběhu několika let změnilo ze zaostalé feudální země na asijskou velmoc a rychle si našlo své místo mezi ostatními světovými mocnostmi. Za takovým úspěchem ale stojí řada změn, které začaly právě restaurací Meidži.

Změny, které japonskému lidu přinesla restaurace Meidži, byly někdy velmi nevybíravé, jindy pouze nominální – změny, které se v běžném životě lidí výrazně neprojevovaly. Byly cíleny na politický, vojenský, sociální i ekonomický systém. Dotkly se velkého množství lidí a ovlivnily jejich současný i budoucí život. Změnám se nevyhnula ani vrstva samurajů, jedna ze sociálních skupin, která byla pro Japonsko – především středověké – důležitá a ve světě unikátní. Samurajové, jak si je pamatujeme a v populární kultuře připomínáme, případně romantizujeme, se stali symbolem Japonska, a i v dnešní době je za takový symbol můžeme považovat. Přesto éra samurajů v prvních deseti letech po restauraci Meidži definitivně skončila. K jejímu zániku došlo postupně, malými i velkými kroky nového, modernizujícího se Japonska. Výrazným milníkem, který zdánlivě ukončuje proces těchto změn, je Sacumská rebelie (西南戦争, *Seinan sensó*)² z roku 1877. Ta bývá považována za konec samurajů, jakožto privilegované sociální třídy v Japonsku. Co se tedy samurajů týče, můžeme říci, že revoluce Meidži, odstartovala dekádu změn. Během těchto let byla změněna fundamentální hodnota a podstata toho, co znamená být samuraj, takže mluvíme o zániku sociální vrstvy

¹ Osvícená vláda.

² *Seinan sensó* můžeme přesněji přeložit jako Jihozápadní válku.

samurajů. Sacumská rebelie pak byla posledním počinem samurajů – jejich poslední vzpoura a zároveň poslední čistě samurajská vojenská akce. Saigó Takamori (西郷隆盛, 1828–1877), který se postavil do čela rebelie, je i dnes mnohými Japonci považován za hrdinu, nikoli za zrádce³, do určité míry opěvován a romantizován do ideálu loajálního a tradičního samuraje. Romantizován je až do té míry, že mu bylo přiděleno označení „poslední samuraj“⁴. To do jisté míry může souviset i s tím, že Sacumská rebelie byla posledním výkřikem upadající společenské vrstvy samurajů. Po Sacumské rebelii byl již zánik samurajů tak zřejmý, že se o nich v obecné rovině v souvislosti s děním v Japonsku postupně přestává mluvit. A to i přesto, že rozdělení společnosti v Japonsku, ve kterém samurajové figurovali, byl zrušen až po druhé světové válce.

V této práci se zaměřím na společenskou vrstvu samurajů v prvním desetiletí období Meidži a její konec v rámci moderního státu. Vrstva, která stála na vrcholu společenského žebříčku, se brzy stala nepotřebnou pro novou vládu a moderní směr, kterým se Japonsko vydalo. Co to pro samuraje znamenalo? Jaké spojení má zrušení *hanů* (藩), tedy lokálně autonomních knížectví, s koncem samurajské vrstvy? Jakým způsobem v tomto ohledu figuruje Sacumská rebelie? Nabízí se také otázka, proč se bývalí samurajové z Kagošimy uchýlili právě k aktivitám, které vyústily v pochod na Tokio, tedy výpravu, kterou Sacumská rebelie započala. Měli ve skutečnosti jinou možnost? Znamená to, že za zánik sociální vrstvy samurajů může Sacumská rebelie, respektive jejich válka proti nové vládě? Za účelem zodpovězení těchto otázek je v práci potřeba prozkoumat změny ve společnosti cílící na vrstvu samurajů, politickou situaci a střet tradičního smýšlení s progresivní modernizací.

Vzhledem k tomu, že jsou témata sociálních vrstev a společenských změn v období Meidži velmi obsáhlá a jejich detailní popsání by vydalo přinejmenším na další práci podobného nebo delšího rozsahu, věnuji se především stěžejním aspektům těchto témat, která se přímo dotýkají společenské vrstvy samurajů. V první kapitole se zaměřuji na změny v prvních

³ V době Sacumské rebelie byl označen za zrádce, jelikož se postavil proti císaři. Později byl nicméně tohoto označení zbaven.

⁴ Označení, které mu dávají především západní autoři. Film *Poslední samuraj* (Edward Zwick, 2003) je částečně inspirován Sacumskou rebelií a postava Kacumota (Watanabe Ken) je inspirována samotným Saigóem. Český název sice specifikuje jednotné číslo samuraj, originální název (*The Last Samurai*) ale odkazuje k množnému číslu – nemyslí se tedy konkrétně postava Kacumota ani Algrena (Tom Cruise). Jedná se o všechny samuraje, kteří se poslední války zúčastnili, což můžeme připodobnit právě k Sacumské rebelii.

letech období Meidži a na změnu politické situace. Vyzkoumám, čím bylo jádro samurajské vrstvy ovlivněno již několik let bezprostředně před restaurací Meidži a následně pomalu snižován jeho význam a vliv do roku 1877. To zahrnuje změny v sociální struktuře japonské společnosti, přeměnu, respektive zrušení sociálního žebříčku, zrušení feudálních knížectví a zbavení samurajů jejich posledních privilegií. Kapitola je důležitá z hlediska zmapování a pochopení stavu, do kterého se samurajská vrstva příchodem roku 1877 dostala.

V druhé kapitole analyzuji samotné nepokoje samurajů v raném období Meidži. Ty měly základy v nespokojenosti s vládou a postupující modernizací, což přímo souvisí se změnami popisovanými v první kapitole. Rovněž blíže rozeberu první velký rozkol nové centrální vlády a jeho následky, které je možno zahrnout mezi důvody pro následné nepokoje. Detailněji prozkoumám jednotlivé větší rebelie samurajů, jejich vznik, průběh i potlačení. Tyto významnější rebelie jsou zakončeny největší rebelií období Meidži a zároveň poslední občanskou válkou v Japonsku – Sacumskou rebelií. Kontroverzní postava Saigóa Takamoriho – muže, který stál v jejím čele – je také předmětem zkoumání a následně je opět popsán a zanalyzován vznik, průběh a potlačení rebelie, což skýtá vhled na stav samurajů i postoje vlády. Sacumská rebelie mimo jiné jasně ukazuje rozdíl mezi bývalou vojenskou vrstvou a moderním myšlením státu s moderní verbovanou armádou, proto je vhodná k uzavření tématu upadající samurajské vrstvy v moderním světě. Krátký prostor je věnován i dopadu Sacumské rebelie na japonský stát.

1. Změny ve společnosti v raném období Meidži

Rok 1868 byl pro moderní historii Japonska zásadním. Proběhla restaurace Meidži, kterou skončila více než 250 let dlouhá vojenská vláda rodu Tokugawa a byla obnovena vláda císaře, mladého Mucuhita.⁵ Japonsko, nyní otevřené okolnímu světu a novým poznatkům, čekala cesta k modernizaci, přeměna v moderní, bohatý, vojensky silný a nezávislý stát, který by ostatní mocnosti uznávaly jako sobě rovný. Modernizaci původně zaostalé feudální země provázelo mnoho změn, které ne vždy vyhovovaly všem japonským občanům. Změny se týkaly všech vrstev obyvatel – počínaje císařem, který nyní plnil i jiné než pouze ceremoniální funkce, přes mocné feudální pány, šlechtu císařského dvora, bohaté i chudé samuraje, až po nejchudší rolníky a diskriminované skupiny.

Po restauraci Meidži nastalo období deseti let, během kterých nová centrální vláda kompletně změnila postavení jedné sociální skupiny – samurajů. Jejich existence se ve velké míře vázala na feudalismus a vztahy v něm utvářené, avšak nové moderní Japonsko se od feudalismu rychle odklonilo, a tak v životě samurajů nastala mezera, kterou nový systém nemohl vyplnit. Změny ve společnosti v první dekádě ovlivnily život samurajů natolik, že bychom mohli konstatovat, že sociální skupina samurajů zanikla.

1.1 Počátek modernizace feudálního Japonska

Feudalismus, který byl v 19. století již na ústupu či definitivně zrušen ve většině evropských zemí, byl v Japonsku stále velmi důležitým principem, na kterém bylo založeno fungování státu, a byl jednou z překážek pro modernizaci. Feudální uspořádání společnosti bylo obecně založeno na vztahu mezi pánem a vazalem – jeho poddaným. Zároveň udržoval jasně určené hranice mezi jednotlivými sociálními vrstvami, které byly v zásadě neměnné. Běžná byla také úcta k výše postaveným, kteří často drželi speciální privilegia. V Evropě i Japonsku byl feudalismus ve svém jádru podobný – jeho důležitým prvkem byl právě vztah mezi pánem a vazalem. Vazal svému pánovi slíbil věrnost, poslušnost a službu a jeho pán jej za to náležitě odměnil. Také princip rozdělení společnosti – na pracující, bojující a modlící se – lze

⁵ Jeho posmrtným jménem, pod kterým je znám on i období jeho vlády, je právě Meidži.

v obecné rovině přirovnat k tehdejší japonské feudální společnosti. Maurice Dobb také definuje feudalismus jako “*povinnost uloženou [poddanému] silou a nezávisle na jeho vlastní vůli, [povinnost] splnit určité ekonomické požadavky nadřízeného, ať už mají tyto požadavky podobu služeb, které má [poddaný] vykonat, nebo poplatků, které má zaplatit v penězích nebo v naturáliích.*”⁶ I v této definici lze najít základní prvky fungování tehdejší japonské společnosti.

Ve svém jádru se feudalismus v Japonsku⁷ a Evropě podobal, přesto ale lze najít odlišnosti. Takovou odlišnost můžeme například najít ve způsobu rozdělení a držení léna čili půdy. V Evropě vazal, který pánovi slíbil věrnost a službu, dostal od pána na starost pozemky, které spravoval a ze kterých byl živen. Vazal se stal vlastníkem nebo spíše dočasným vlastníkem léna, ale zároveň mohl rozdělit své léno pro své vazaly, jejichž pánem byl, a ti zase dále. V Japonsku to během období Edo (1603–1868) fungovalo trochu jinak. Léna nebyla udělována vazalům výměnnou za službu. Feudální páni – *daimjóové* (大名), které lze považovat za šógunovy, potenciálně císařovy vazaly – v té době již půdu vlastnili a spravovali pod záštitou dědičného práva, tedy nejednalo se o často přerozdělovanou půdu⁸, naopak si ji jednotlivé rody držely dlouhou dobu. Jejich vazalové – samurajové – pak za svou službu dostávali především plat v podobě přidělu rýže namísto půdy, kterou by spravovali. Stejně to pak fungovalo s vazaly samotných samurajů. V tomto ohledu se tedy princip udělování léna liší, přestože vzájemné vztahy – pán-vazal – fungovaly obdobně.⁹

⁶ SWEEZY, M. Paul a Maurice DOBB. The Transition from Feudalism to Capitalism. *Science & Society* [online]. Guilford Press, 1950. Vol. 14, No. 2, 134–167. str. 134.

⁷ Vzhledem k tomu, že lze najít podobnosti mezi některými japonskými a evropskými principy, termín feudalismus je hojně využíván pro označení obou společností v daném období, přestože s tím někteří badatelé plně nesouhlasí. Zde však nejde o určení, zda v Japonsku byl tzv. evropský feudalismus, nýbrž zda uspořádání a fungování společnosti v určitém období mělo prvky feudalismu a do jaké míry – tedy zda lze takovou společnost nazývat feudální. Pro potřeby této práce máme dostatek společných prvků, abychom mohli fungování společnosti v Japonsku v období Edo za feudální považovat a s tímto principem přistupovat k důležitému prvku feudalismu – vztah pán-vazal. Je také důležité si uvědomit, že feudalismus v Japonsku se vyvinul nezávisle na tom evropském, tudíž je velice nepravděpodobné, že by se fungování kulturně velmi odlišných společností naprosto shodovalo ve všech bodech.

⁸ Během období válčících knížectví – *Sengoku džidai* (1467–1615) – byla půda zabírána pomocí vojenské síly, změny v državách tedy nesouvisely se vztahem pán-vazal a udělování léna. Na počátku období Edo byla půda přerozdělena jednotlivým rodům, které v té době ale již nějakou půdu vlastnily. To však nemělo zásadní spojitost s feudálním chápáním udělování léna vazalům.

⁹ Asakawa Kan'iči ve svém článku rozebírá vznik feudalismu a vývoj půdy, jakožto držav v Japonsku. Podle jeho výzkumu lze usoudit, že prvky feudalismu, respektive podobnost se znaky feudalismu v Evropě, lze najít

Modernizace v Japonsku, transformace z feudální země v moderní industriální velmoc, začala výrazně později, než tomu bylo u většiny pokrokových zemí v Evropě, ve kterých již řadu let feudalismus nefungoval. Například Mason a Caiger nazývají období Edo raným novověkem či počátkem modernizace Japonska, pravdou ale je, že Japonsko bylo stále v mnoha ohledech stagnující feudální zemí. Podle nich sice během období Edo došlo k prvním krokům směrem k modernizaci, avšak jednalo se spíše o nahodilé případy, které – přestože důležité – nebyly plně využity. Pokrok a modernizace totiž nebyly cíle, na které se vládní aparát zaměřoval, a tak nepodnikl kroky, aby koncept modernizace zakomponoval do své vládní strategie.¹⁰ Pokud se podíváme na relativně dobrý kulturní, obchodní i hospodářský rozkvět v prvních dekádách vlády Tokugawů¹¹, mohlo by se zdát, že se šógunátu dařilo. Tento ekonomický růst se ale tokugawskému šógunátu nepodařilo udržet a brzy se ukázalo, že důsledkem nepokrokového upřednostňování organického hospodářství a udržování feudálních hodnot se celé Japonsko dostalo do stále se prohlubující krize. Ekonomika za vlády Tokugawů tedy nebyla ekonomikou růstu, a tak ani nelze s jistotou mluvit o období počátku modernizace.¹² Goldstone ekonomiku tokugawského období označuje jako pokročilou organickou ekonomiku,¹³ což dále potvrzuje přítomnost omezení, kterým se žádná ekonomika založená na organické produkci nevyhne – nemožnost exponenciálního růstu¹⁴ a tudíž eventuální kolaps, až přebytek produkce nebude stačit, respektive až nebude možné přebytek produkovat. Japonsko se tak postupně ponořilo do krize, ze které se nepokrokový šógunátní aparát nedokázal dostat a která byla jednou z příčin pádu této vojenské vlády.

O počátku modernizace v Japonsku – především pak rapidní modernizace – se tak začíná mluvit až v souvislosti s restaurací císařské moci a revolucí Meidži. Do počátků modernizace

ještě před ustanovením prvního šógunátu na konci 12. století, přestože se v té době ještě o feudalismus v Japonsku nejednalo. (více viz: ASAKAWA Kan'ichi. The Origin of the Feudal Land Tenure in Japan. *The American Historical Review* [online]. Oxford University Press on behalf of the American Historical Association, 1914. Vol. 20, No. 1).

¹⁰ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *A History of Japan*. Tuttle Publishing, 1997. str. 257.

¹¹ Především během éry Genroku (元禄, 1688–1704).

¹² REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. str. 113.

¹³ GOLDSTONE, Jack A. The problem of the “early modern” world. *Journal of the Economic and Social History of the Orient* [online]. Brill. 1998, Vol. 41. No. 3, 249–284. str. 265.

¹⁴ WRIGLEY, Edward A. The Transition to an Advanced Organic Economy: Half a Millennium of English Agriculture. *The Economic History Review* [online]. New Series, 2006. Vol. 59, No. 3, 435–480. str. 475.

je však nutné zahrnout i období patnácti let před restaurací, nazývané *bakumacu* (幕末 – konec šógunátu, 1853–1868). Prvky modernizace, i když spíše v menším měřítku, lze nalézt právě v přípravě na revoluci či snaze pozvednout intelektuální úroveň především mladých a prospektivních mužů, stejně tak jako ve snaze připravit se na útok západních mocností. Jednotlivé skupiny intelektuálů a vůdců, zpravidla, ne však nutně, vždy stojící v opozici šógunátu, měly snahu se učit od Západu, obchodovat s cílem získání moderních zbraní, vysílat studenty do zahraničí či vzdělávat mladé muže – budoucí generace. Ne všechny tyto činnosti byly schváleny šógunátem, a tak byly často prováděny nelegálně, jako například aktivita společnosti *Kaientai* (海援隊) Sakamota Rjómy (坂本龍馬, 1836–1867), která obchodovala se západními obchodníky a dodávala protišógunátním silám moderní zbraně a zásoby skrze šógunátní blokádu.¹⁵ Dále je možné zmínit moderní přístup Kacua Kaišúa (勝海舟, 1823–1899), který byl úředníkem v šógunátním aparátu, ale ve své námořní akademii se zaměřoval na výuku moderní námořní vědy a zdůrazňoval nutnost modernizace bez ohledu na politickou příslušnost.¹⁶ Kacuova námořní akademie byla odrazovým můstkem pro mnoho progresivních mužů a jedním z nich byl i samotný Sakamoto Rjóma. Jošida Šóin (吉田松陰, 1830–1859), další z výrazných intelektuálů, osobně učil řadu mladých studentů, z nichž se mnozí podíleli na revoluci Meidži a někteří následně utvářeli vládu Meidži, jako například Itó Hirobumi (伊藤博文, 1841–1909), Kido Takajoši (木戸孝允, 1833–1877) nebo Inoue Kaoru (井上馨, 1836–1915).

Také je nutné připomenout, že modernizace pokračovala v následujících desetiletích po restauraci Meidži, než Japonsko technologicky dohnalo původně vyspělejší západní mocnosti. Byly to ale především západní mocnosti, které již prošly revolucemi a obdobím modernizace, kdo pomohl Japonsko modernizovat v rekordním čase. Silná motivace učit se novým věcem a aplikovat poznatky ve vlastní zemi pomohla přetvořit samuraji ovládanou, hospodářsky zaostalou feudální zemi v globální, moderní a rychle se rozvíjející zemi.

¹⁵ JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1961. str. 216–217.

¹⁶ RAVINA, Mark. *The last samurai: the life and battles of Saigō Takamori*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. str. 118.

Revoluce Meidži přinesla Japonsku mnoho změn ve všech oblastech – od politiky, přes společnost, obchod až po armádu. Gordon píše, že „pokud porovnáme situaci z roku 1868 v jakémkoli aspektu – politickém, ekonomickém, sociálním, kulturním – se situací jen o dekádu později, změny jsou dechberoucí a plně si zaslouží termín revoluce.“¹⁷ Modernizace a celkové reorganizace Japonska se chopila nová vláda. Avšak zde se revoluce v Japonsku liší od většiny revolucí, které proběhly v Evropě v druhé polovině 18. a v 19. století.¹⁸ Revoluce v Evropě v podstatě znamenaly svržení vládnoucí elitní vrstvy vrstvou nižší, často početnou měšťanskou, tedy revoluce, které proběhly zdola. Naproti tomu v Japonsku proběhla shora čili elitní vrstva, menší množství vysoce postavených lidí – jako byli vůdci knížectví, vlivní samurajové a členové dvorské šlechty¹⁹ – se zasloužilo o svržení šógunátního aparátu Tokugawa, tedy vlády, která ve své podstatě elitní vrstvu upřednostňovala. I proto mnozí historici revoluci Meidži nazývají „*revolucí shora*‘ nebo *aristokratickou revolucí*.“²⁰

1.2 Počátek období Meidži a nová vláda

Cesta k modernizaci Japonska byla možná o poznání kratší, než tomu bylo u některých evropských zemí, nicméně jednoduchá nebyla. Restaurace Meidži, která značí počátek modernizace, byla výsledkem mnoha intrik, tajných dohod, politických vražd, a nakonec i násilného svržení staré vlády – přestože samotné svržení šógunátu proběhlo snadněji, než možná mnozí předpokládali.²¹ Na svržení se však nepodíleli všichni ti, kteří byli s tokugawským šógunátem nespokojeni. Nepodílela se ani většina. Jak bylo řečeno, revoluci Meidži připravili a provedli především výše postavení a vlivní lidé (především z knížectví

¹⁷ GORDON, Andrew. *A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. New York: Oxford University Press, 2003. str. 61.

¹⁸ GORDON. *A Modern History of Japan: ...*, str. 62.

¹⁹ Elitní vrstvou či výše postavenými není nutně zamýšlena nejvyšší úroveň ve společnosti, nýbrž většinou příslušníci vrstvy *ši* (士 samurajů), která byla na vrcholu společenského žebříčku *šinókóšó* (士農工商), přestože se jednalo o samuraje různého postavení v rámci této vrstvy. Sakata a Hall píšou, že politická moc těchto samurajů vycházela především z jejich schopnosti manipulovat a přesvědčovat politické a vojenské vůdce jednotlivých knížectví. (SAKATA Yoshio a John W. HALL. The Motivation of Political Leadership in the Meiji Restoration. *The Journal of Asian Studies*. Vol. 16, No. 1, 31–50. str. 33).

²⁰ GORDON, str. 62.

²¹ REISCHAUER a CRAIG. *Dějiny Japonska*. str. 118.

Sacuma, Čóšú, Tosa) a někteří členové dvorské šlechty. To znamená, že strůjci restaurace museli o svém záměru přesvědčit vůdce ostatních knížectví, kteří nestáli na žádné straně ani během závěrečného konfliktu revoluce – Bošinské války (戊辰戦争, 1868–1869). Problém vyvstal především v severních knížectvích, která v čele s knížectvím Sendai²² vytvořila opozici a bránila poslední relikty již oficiálně zrušeného šógunátu.²³ Pochybnosti měli i vůdci jiných knížectví a členové dvorské šlechty, kteří se obávali vytvoření nového šógunátu, tentokrát pod vojenským vedením Sacumy a Čóšú, navíc s mladým císařem jako zdrojem legitimní moci.²⁴ Tyto obavy pravděpodobně byly na místě, neboť co se týče běžného života mimo politické dění, zrušením šógunátu se mnoho nezměnilo.

Císař 6. dubna 1868, tedy ještě během občanské války Bošin, vydal novou vládou připravený edikt *gokadžó no goseimon* (五箇条の御誓文 – Císařský edikt o pěti člancích)²⁵, který reprezentoval představu nové vlády o budoucnosti Japonska. Edikt obsahoval těchto pět článků:

1. *O všech otázkách veřejného mínění by mělo rozhodovat veřejné shromáždění.*
2. *Vysoce a nízce postavení by se měli sjednotit a aktivně se podílet na správě státních záležitostí.*
3. *Je nutné, aby vládní i armádní úředníci, stejně jako obyčejní lidé, mohli každý dosáhnout svých tužeb a nedocházelo k nespokojenosti.*
4. *Špatné zvyky minulosti budou odstraněny a vše bude založeno na spravedlivých přírodních zákonech.*
5. *Měli bychom usilovat o poznání ve světě a tím posílit základy císařské vlády.*²⁶

Edikt byl nejspíš záměrně napsán lehce vágně, aby měla nová vláda prostor pro manévrování při dalším postupu utváření moderního státu, kdy například první článek „nechává otevřenou

²² Knížectví je také známé pod názvem Date.

²³ JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2002. str. 336.

²⁴ GORDON. str. 61.

²⁵ SUMIKAWA Shunsuke. *The Meiji Restoration: Roots of Modern Japan* [online]. Lehigh University, 1999. str. 1.

²⁶ Gokajō no goseimon. *Meiji Jingu* [online]. [cit. 5. 11. 2021] Dostupné z: <https://www.meijijingu.or.jp/about/3-3.php>.

otázku, zda ‚veřejné shromáždění‘ naznačuje národní reprezentativní shromáždění či nikoli.²⁷ Craig s Reischauerem zde dodávají, že autoři ediktu evidentně neměli na mysli nejširší vrstvy obyvatel, když mluvili o ‚veřejném shromáždění‘.²⁸ Zároveň edikt sloužil jako záruka a uklidnění nejen pro prostý lid, ale především pro samuraje z knížectví, kteří neměli možnost podílet se na vládě v době tokugawského šógunátu.

Noví vůdci si také díky událostem od počátku *bakumacu* uvědomovali, že je třeba radikálních změn, aby mohli Japonsku zajistit ekonomickou a vojenskou sílu. Původní plán ‚vyhnat barbary‘²⁹ se ukázal nejen jako nemožný, ale hlavně nevýhodný. Bylo třeba se od vyspělejších a silnějších západních mocností – tedy ‚barbarů‘ – učit a získat jejich technologie. I to bylo chytře zakomponováno do císařského ediktu, aby nezůstal prostor pro stížnosti. Uvědomili si také, že aby mohli vystavět moderní – průmyslově, ekonomicky a vojensky silnou – zemi, musí vytvořit centralizovanou a moderní vládu a provést řadu důležitých reforem.³⁰

Nová vláda Meidži, kterou tvořili především strůjci a účastníci revoluce, se snažila přinést japonskému lidu rovnost a spravedlnost, nicméně brzy se stala silně autoritativní. Tato vláda byla zároveň schopna udržet, respektive upevňovat svoji moc v letech bezprostředně po restauraci Meidži, což vyžadovalo značné politické i řídicí schopnosti. Vlastos připomíná, že ‚jako všechny velké revoluce moderní doby, [i] restaurace Meidži vyvolala intenzivní opozici skupin a [sociálních] tříd, které byly vytlačeny a znevýhodněny revoluční změnou.‘³¹ Nové reformy vyvolaly mnoho rozruchu a jejich prosazování s sebou brzy přineslo i nevoli a odpor prostých lidí vůči novému režimu. Povstání rolníků proti branné povinnosti a zrevidovanému zdanění půdy či vzpoury znevýhodněných samurajů nová vláda dokázala úspěšně a zároveň poměrně jednoduše potlačit, aniž by musela výrazně měnit své politické zásady či budoucí plány.

²⁷ HOWLAND, Douglas R. Society Reified: Herbert Spencer and Political Theory in Early Meiji Japan. *Comparative Studies in Society and History*. Vol. 42, No. 1, 67–86. str. 68.

²⁸ REISCHAUER a CRAIG. str. 138.

²⁹ Druhá část předrevolučního sloganu *sonnó džói* (尊王攘夷 Uctívat císaře, vyhnat barbary) císařských loajalistů.

³⁰ REISCHAUER a CRAIG. str. 137.

³¹ VLASTOS, Stephen, Opposition movements in early Meiji, 1868–1885. In: JANSEN, M. (ed.). *The Cambridge history of Japan*. Vol. 5. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. str. 367.

1.3 Zánik samurajské třídy před rokem 1877

Společenská vrstva samurajů (士, *ši* – samuraj, válečník) byla v Japonsku po dlouhou dobu specifickou a unikátní vrstvou. Samurajové, běžně souhrnně označováni jako *buši* (武士 – válečník), případně *buke* (武家 – válečnická rodina), sloužili svým feudálním pánům jako válečníci. Vojenská vrstva, kterou samurajové tvořili, začala získávat prominentní vliv především ve 12. století, kdy zároveň vznikl první šógunát Kamakura – vojenská vláda založená rodem Minamoto. Vojenská vrstva se tak na několik století stala *de facto* vládnoucí třídou. Začátkem třetího a zároveň posledního šógunátu Tokugawa skončilo dlouhé období válek uvnitř Japonska a upevnila se sociální struktura. Samurajové se v tokugawském Japonsku honosili dědičným statusem jejich postavení, právem zastávat úřední funkci vycházející z jejich postavení, právem nosit meče a právem na přednostní vzdělání, což ve výsledku znamenalo sociální nadřazenost.³² Samurajové stáli na vrcholu společenského žebříčku *šinókovášó*³³ (士農工商 – systém společnosti čtyř vrstev). Rozdíly mezi sociálními vrstvami byly Tokugawy uzákoněny hned zpočátku konsolidace jejich moci a za jejich vlády nebylo možné libovolně změnit příslušnost jedince k dané skupině, jelikož příslušnost byla dána dědičně. Samurajové tedy tvořili elitní, privilegovanou sociální vrstvu, která byla od ostatních oddělena zákonem. Podle Ikedy by při bližším zkoumání bylo možné japonský lid dále rozdělit například takto:

1. Dvorská šlechta, feudální páni a nejvýše postavení členové některých válečnických rodin *buke*,
2. samurajové z vládnoucí vrstvy – ti, které bychom zařadili do vrstvy *ši* v žebříčku *šinókovášó*,
3. nižší samurajové a prostý lid – farmáři a měšťané, kteří byli majetní,

³² HOWLAND, Douglas R. Samurai Status, Class, and Bureaucracy: A Historiographical Essay. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 2001. Vol. 60, No. 2, 353–380. str. 353.

³³ Společenské vrstvy, rozdělení společnosti postavené na čínském modelu; sestupně *ši* (士) – samurajové, *nó* (農) – rolníci, *kó* (工) – řemeslníci, *šó* (商) – obchodníci. Mezi vrstvou samurajů a ostatními vrstvami byla hranice přísně dodržována, ostatní pak měly spíše volné rozdělení a řemeslníky a obchodníky lze též hromadně označit jako měšťanstvo (*čónin*). (vice o společenském žebříčku *šinókovášó* viz REISCHAUER a CRAIG. str. 88–89).

4. obyčejný lid,
5. diskriminované skupiny.³⁴

Nicméně ani toto rozdělení není skutečným obrazem reálného rozložení jednotlivých skupin a příslušníků různých sociálních vrstev. Obzvláště pak postavení válečnických rodin *buke* bylo nadále podrobně rozdělováno a stratifikováno, a to navíc lokálně, v jednotlivých knížectvích, nikoli jednotně v celé zemi.³⁵ Cílem zde ale není analyzovat samotnou společenskou vrstvu, ani definovat rozdíly mezi jednotlivými vrstvami či skupinami patřícími do stejné vrstvy. Pro potřebu této práce je tedy vrstva samurajů v období Edo považována čistě za jednu ze skupin v této vertikálně vrstvené společnosti, zaujímající v ní nejvyšší pozici.³⁶ Z tohoto zařazení pak vychází používání termínů *samuraj* a *společenská vrstva samurajů* v této práci.

Změny ve společnosti samurajů, v hodnotách, které tuto společnost utvářely a definovaly, v pravomocích a privilegích, které tato vrstva po staletí měla, stejně tak jako v povinnostech a funkcích, které samuraje odlišovaly od ostatních sociálních vrstev, začaly již během období Edo. Bylo by korektní zmínit, že změny provázely samuraje od samého počátku vzniku této vrstvy.³⁷ Jak bylo výše zmíněno, vojenská vrstva získávala od 12. století značný vliv, čímž se měnila její pozice ve společnosti. Samurajové se tak vyvinuli v mocnou a privilegovanou vrstvu válečníků, která zaujímala výjimečné místo ve společnosti. Jejich válečnické schopnosti byly potřeba především během *Sengoku džidai* (戦国時代 – období válčících knížectví, 1467–1615), během kterého mezi sebou jednotlivá knížectví bojovala o moc a území. Avšak dlouhá léta relativního míru během období Edo nakonec donutila samuraje přizpůsobit se novému způsobu života. Z válečníků se stali především byrokraté – kdo mohl, tak zastával úřední nebo vojenskou funkci, a to zejména proto, že se to od nich očekávalo.³⁸ Tato změna ale nebyla tak jednoduchá, jak se může na první pohled zdát. V období Edo mohl

³⁴ IKEDA Júta. *Buši no džidai wa dono jó ni šite owatta no ka*. Tókjó: Šimizušóin, 2021. str. 29.

³⁵ IKEDA. *Buši no džidai wa dono jó ni šite owatta no ka*. str. 29-31.

³⁶ Zaujímalí nejvyšší pozici v rámci vymezení společnosti dle žebříčku *šinókovášó*. Například buddhističtí mniši a šintoističtí kněží nebyli do tohoto žebříčku zařazeni. Stejně tak do žebříčku nebyli zařazeni *daimjóové*, samotný šógun, dvorská šlechta a císař, kteří byli celé této struktuře nadřazeni. (viz REISCHAUER a CRAIG).

³⁷ Postavení samurajů, stejně jako jejich práva a povinnosti se v průběhu několika staletí soustavně vyvíjela.

³⁸ Nebyla to vysloveně jejich povinnost, spíše očekávání. (SONODA Hidehiro. *The Decline of the Japanese Warrior Class, 1840–1880*. *Japan Review* [online]. International Research Centre for Japanese Studies, National Institute for the Humanities, 1990. No. 1. str. 80).

v rodině samurajů oficiální funkci zastávat, ať už úřední ve vládě či knížectví nebo vojenskou, pouze muž, který byl hlavou této rodiny. To znamená, že jeho bratři, synové, ale například i strýc, oficiální funkci vykonávat nemohli.³⁹ Navíc ne všichni samurajové, kteří mohli nějakou pozici zastávat, ji zastávali. Sonoda rovněž podotýká, že postavení samuraje nezáleželo na funkci, kterou zastával, nýbrž vycházelo ze samotného postavení společenské vrstvy samurajů a jeho pozice v tomto stavu.⁴⁰ Můžeme tedy pracovat s předpokladem vrozeného privilegia, nikoliv vydobyté pozice. Tímto privilegiem se pak řídilo i získávání vyšších funkcí ve vládě. Hodnost či pozice ve vládě se totiž odvíjela právě od postavení samuraje.⁴¹ Postavení samuraje ve společnosti tedy vycházelo z jeho původu a významné funkce získávali pouze ti, kteří měli dobré postavení ve společnosti. Omezení pouze na hlavu rodiny a způsob přidělování funkcí byly hlavními překážkami, které bránily, aby tyto funkce obsazovali zejména schopní jedinci.

System získávání funkcí se ale změnil s náhlou hrozbou, kterou představovaly západní mocnosti, jež se od poloviny 19. století začaly objevovat u pobřeží Japonska. Nejdříve přišlo šógunátní nařízení, že bojovým uměním⁴² se mají věnovat všichni jedinci samurajského stavu, nehledě na funkci, pozici v rodině či postavení ve společnosti.⁴³ To ukazuje na odklon od přísného dodržování přednostního privilegia hlavy rodiny na funkce a zároveň povinnosti, které definovaly postoj samurajů ve společnosti. Jelikož bylo Japonsko stále pod hrozbou cizího útoku, začal šógunátní aparát přehodnocovat sociální vazby a loajalitu čili ideál pout mezi vazalem a jeho pánem. Na tomto ideálu bylo založeno tradiční smýšlení o tom, co to znamená být válečníkem. V době ohrožení se šógun obrátil na své vazaly, jimiž byli v podstatě především *daimjóové*, ti se obrátili na své vazaly a vazalové *daimjóů* se obrátili na své vazaly. Řetězec osobních vazeb a loajality byl považován za základ vojenské síly. Novým ideálem se ale v posledních letech šógunátu stala myšlenka „ozbrojeného vojáka“ nikoli loajálního vazala.⁴⁴ Starý ideál byl prozatím odsunut, přestože nebyl formálně zrušen, byl pouze kladen důraz na rychlé vytvoření vojenské síly, která by mohla v případě

³⁹ SONODA. *The Decline of the Japanese Warrior Class, 1840–1880*. str. 89.

⁴⁰ SONODA. str. 107.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Stále bylo však zmiňováno především umění meče, lukostřelby, kopí a výcvik plavání, namísto používání střelných zbraní.

⁴³ SONODA, str. 85.

⁴⁴ Tamtéž.

napadení vzdorovat. S tímto uvažováním zároveň přišlo přesvědčení, že je nutné vytvořit vojenskou sílu, ve které by byl veškerý bojový personál vyzbrojen střelnou zbraní. Toto přesvědčení dále podpořilo odklon tradičního smýšlení samurajů o jeho povinnostech a vztahu k pánovi. Také uvedlo do pohybu individualizaci samurajů, změnu, která stojí na začátku destabilizace a následného pádu této vrstvy. Zajímavostí také bylo to, že reorganizace armády a vznik střeleckých oddílů ze samurajů smíšeného postavení nebylo reflektováno v jejich platech. Ty prozatím zůstaly stejné, tedy ve stejném oddílu mohl být například samuraj s platem 1000 *koku*⁴⁵ i samuraj s platem 20 *koku*.⁴⁶ To poukazuje opět na nutnost především zorganizovat bojové síly bez ohledu na sociální postavení, což nebylo do té doby běžné. Další výrazných změn – nejen v armádě – se dostalo s novou vládou po restauraci Meidži. Noví vůdci si přáli mít ve funkcích muže, kteří si je zaslouží, a především takové, kteří tyto funkce především dokážou zastávat.

1.3.1 Změna sociální struktury

Během prvních let nové vlády Meidži proběhla změna sociální struktury. Itagaki Taisuke (板垣退助, 1837–1919) z Tosy přišel nejprve s návrhem nového rozdělení samurajské vrstvy, chtěl vytvořit několik stupňů uvnitř vrstvy *buke*, tak aby bylo jasně definováno, kdo kam patří, a nebylo uvnitř každého knížectví jiné, mnohonásobně složitější rozdělení, jak bylo výše zmíněno. Jeho pokus o ustanovení nové členité struktury byl však císařským dvorem zamítnut. Z toho důvodu se rozhodl pro radikální změnu a vydal se opačným směrem. Navrhl úplné zrušení sociálních rozdílů, tedy zrušení sociálních vrstev jako takových a ustanovení rovnoprávnosti lidu (人民平均, *džiminheikin*), díky které by byl veškerý lid stejnou měrou respektován, všichni měli možnost svobodné volby zaměstnání a měli by možnost zlepšovat své schopnosti, které by mohli svobodně prokazovat.⁴⁷ Lze říct, že šlo o myšlenku opravdové modernizace sociální struktury.

⁴⁵ *Koku* je jednotka míry, která se používala především pro rýži, která sloužila jako platidlo. Výnos knížectví *kokudaka* – jeho bohatství – se uváděl v *koku* a stejně tak i platy samurajů. 1 *koku* značilo množství, které by mělo jedinci vystačit jako strava na 1 rok.

⁴⁶ SONODA. str. 95.

⁴⁷ IKEDA. str. 40.

Zrušení společenského rozdělení nicméně nebylo jednoduché a pro vládu představovalo řadu problémů. Společnost neměla být srovnána na jednu úroveň, ale nové rozdělení mělo být výrazně obecnější a bezprostřednější. Roku 1869 vláda nařídila rozdělit stávající společnost do nových skupin. Společenské vrstvy šlechty, tedy aristokracie (公家, *kuge* – dvorská šlechta) a feudální páni byli spojeni do jedné vrstvy *kazoku* (華族 – šlechta) a samurajové *buši* byli přiřazeni do vrstvy *šizoku* (士族 – válečná šlechta).⁴⁸ Avšak nové přiřazení, respektive sjednocení skupiny *buši*, tedy původně velmi rozmanité vrstvy, jejímiž členy byli některé prominentní válečnické rodiny z jednotlivých knížectví stejně jako nižší samurajové či v některých případech i řadoví vojáci *ašigaru* (足輕 – pěšák)⁴⁹, se ukázalo být problematické. Vláda vrstvu samurajů *buši* tedy rozdělila na *šizoku* a *socu* (卒 – nižší samurajové). Jednotlivým knížectvím ale toto rozdělení nestačilo, a tak si vytvářela vlastní stupně, tedy detailnější stratifikaci uvnitř vrstev *šizoku* i *socu*.⁵⁰ Bývalí vazalové šógunátu, stejně jako praporečníci *hatamoto*⁵¹ (旗本) byli rozděleni do obou vrstev, tedy mnohým se dostalo zařazení do vrstvy *socu*. Proto se chtěli, stejně jako další samurajové, kteří se cítili novým rozdělením poškozeni, od nižších samurajů a pěšáků *ašigaru* odlišit.⁵²

Centrální vláda v odpověď vydala nařízení, že nové rozdělení je striktně *šizoku* a *socu* a jiná stratifikace – tedy ani v rámci samotných vrstev – nebude uznána. Jednalo se o tvrdý krok směrem k dalšímu zboření pomyslných zdí mezi vrstvami a smazání rozdílů. Vláda si pravděpodobně uvědomovala, že radikálnější krok, například zařazení prominentních rodin společně s *ašigaru*, by nebylo dobré, a proto nejspíš učinila tento mezikrok. Přesto vědomě cílila na sjednocení vrstev a roku 1872 nakonec vrstvu *socu* zrušila a ponechala pouze *šizoku*.

⁴⁸ BEASLEY, William G. *Modern History of Japan*. London: Weidenfeld & Nicolson, 1973. str. 111.

⁴⁹ Když byly navráceny registry knížectví roku 1869 (viz 1.3.2 Haihan čiken – Zrušení knížectví a zřízení prefektur), bylo zjištěno, že v některých knížectvích mají *ašigaru* status samuraje a některých nikoliv. (TURNBULL, Stephen. *Samurai Armies 1467–1649*. Oxford: Osprey Publishing, 2008. str. 88). Obecně tedy můžeme předpokládat, že ti, kteří drželi status samuraje, byli následně rozděleni v rámci vrstvy *buši* a přiřazení do vrstvy *socu*.

⁵⁰ Například pět stupňů uvnitř *šizoku* a tři stupně uvnitř *socu* v rámci knížectví Kóči (původně knížectví Tosa). (IKEDA. str. 36).

⁵¹ *Hatamoto* byli přímými (vyššími) vazaly rodu Tokugawa, kteří měli na rozdíl od jiných (především nižších) vazalů právo audience u šóguna. Primárně měli plat pod 10000 *koku*, většina pod 5000 *koku*. Vazal s příjmem 10000 *koku* a výše byl považován za *daimjó*a.

⁵² IKEDA. str. 36.

Zrušením vrstvy *socu* bylo velké množství jejích členů zařazeno do vrstvy *heimin* (平民), tedy do vrstvy prostého lidu, přestože si ještě nějakou dobu udrželi svůj samurajský plat.⁵³

Zařazení do *šizoku* nicméně neskýtalo žádná zvláštní privilegia a ve skutečnosti se jednalo pouze o zápis ve státním registru. Vrstva samurajů, která kdysi stála na vrcholu sociální struktury, se ve skutečnosti výrazně neodlišovala od vrstvy *heimin*, přestože jakožto *šizoku* samurajové zdánlivě stáli o stupeň výše. Po změně v sociální struktuře byli samurajové, kteří byli přiřazeni do vrstvy *šizoku*, označováni jako bývalí samurajové (旧武士, *kjúbuši*) s odkazem na předchozí označení válečnických rodin. Vrstva *heimin* byla vytvořena především ze všech ostatních lidí, tedy těch, kteří během období Edo patřili do vrstev *nó*, *kó* a *šó*.

Změny v uspořádání společnosti, respektive zrušení staré struktury a ustanovení nové, která nepodléhala zažitým zvyklostem a nebrala velký ohled na původní rozvržení, byly velkým zásahem do života samurajů. Můžeme argumentovat, že zde byl nejvíce cítit počátek úpadku samurajů po restauraci Meidži. Vláda možná necílila výhradně na samuraje a nesnažila se je, jakožto sociální vrstvu, odstranit. Podařilo se jí přesto do velké míry strhnout zdi, pomyslné hranice mezi jednotlivými vrstvami, které znamenaly řadu omezení a nařízení, stejně jako privilegií, vzájemné diskriminace, a především provázanost se starým vládním režimem.

1.3.2 Haihan čiken – Zrušení knížectví a zřízení prefektur

Krátce po prvních změnách ve společnosti přišla na řadu knížectví. Ta byla důležitá pro roli samurajů, jakožto sociální vrstvy, respektive jejich sociálního statusu. I po restauraci císařské moci a zrušení šógunátu byla země stále roztržštěná na velký počet jednotlivých knížectví⁵⁴, která fungovala jako samostatné správní jednotky. Představitelé nové vlády – vůdci restaurace – si uvědomovali, že tato roztržštěnost stojí v cestě unifikace země, a tedy brání centralizaci moci pod jednou vládou, která by zemi spravovala. Proto se lidé jako Kido

⁵³ GORDON. str. 65.

⁵⁴ Zdroje se rozcházejí v přesném počtu, jednalo se přibližně o 280 knížectví před tím, než byly ustanoveny prefektury.

Takajoši a Saigó Takamori rozhodli jednat a roku 1869 začalo sjednocení země navrácením pozemků jednotlivých knížectví zpět císaři.⁵⁵ V březnu 1869 vyhlásila knížectví Sacuma, Čóšú, Tosa a Hizen⁵⁶, že předávají své pozemky a obyvatele do rukou císaře.⁵⁷ To bylo v červenci téhož roku ze strany vlády přijato a ostatním knížectvím bylo nařízeno, aby, pokud tak dosud neučinila, následovala příkladu těchto knížectví a své pozemky odevzdala.

Odevzdání registru pozemků knížectví, tzv. *hanseki hókan* (版籍奉還), avšak stále nepřineslo kýženou jednotu země. Knižectví totiž nebyla sjednocena pod jednou vládou, namísto toho byli současní *daimjóové*, kteří původně svá knížectví spravovali, jmenováni guvernéry na svých pozemcích, avšak již bez dědičných práv na následnictví.⁵⁸ Jak Beasley říká, „*v principu se stali císařskými úředníky. V praxi se jejich pozice zdála být stejná jako předtím.*“⁵⁹ Jako guvernéri dostávali desetinu výnosu svých pozemků, což se pro každého stalo soukromým příjmem.⁶⁰ To byl však jen začátek a členové vlády pokračovali v přípravách na další změny ohledně knížectví. Centrální vláda totiž přinejmenším získala určitý přehled o stavu jednotlivých knížectví, což zahrnovalo údaje týkající se produkce z pozemků, počtu lidí na knížectví, stavu armády a samurajů. Také získala informace o úrovni a stavu organizace administrativy knížectví. Tím dostala určitou možnost organizačního manévrování a mohla pokračovat v pokusech o politické sjednocení.⁶¹

Plány na sjednocení byly v srpnu 1871 dokončeny a císař si svolal všechny feudální pány, kteří se nacházeli v Tokiu, a vyhlásil zrušení knížectví. Veškerá půda se tak stala císařským územím, a tudíž lokální administrativa byla definitivně přerušena. Knižectví byla okamžitě nahrazena prefekturami, jakožto správními celky spadajícími pod centrální vládu. Tento proces je nazýván *haihan čiken* (廃藩置県 – zrušení knížectví a zřízení prefektur). Jamagata Aritomo (山縣有朋, 1838–1922), jeden z hlavních tvůrců moderní císařské armády, jej brzy

⁵⁵ GORDON. str. 63.

⁵⁶ V té době již řada knížectví používala nový oficiální název, přestože toto označení bylo přinejmenším do roku 1871 stále hojně využíváno. Můžeme tedy například najít zmínky o knížectvích Kagošima (Sacuma), Jamaguči (Čóšú), Kóči (Tosa) či Saga (Hizen).

⁵⁷ Po značném přesvědčování a lobování ze strany členů vlády, kteří byli nativní daných knížectví.

⁵⁸ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 345.

⁵⁹ BEASLEY. *Modern History of Japan*. str. 107.

⁶⁰ Tamtéž. str. 109.

⁶¹ IKEDA. str. 24.

začal nazývat „druhá restaurace Meidži“, ale jak Jansen podotýká, ve skutečnosti se dá říct, že to byla teprve ta první, jelikož až nyní byl zrušen roztržitý systém autonomních knížectví z doby vlády Tokugawů.⁶² Došlo tedy k tomu, o co se vláda Meidži od počátku snažila – sjednocení správy země pod jednou centrální vládou a přetržení vazeb se starým režimem. Výsledkem bylo zřízení 302 prefektur *ken* a tří městských správních celků *fu*.⁶³ Počet prefektur byl během následujících let zmenšen důsledkem sjednocování a přesouváním jejich hranic, až se ustálil na 72⁶⁴ prefekturách a třech městských správních celcích.⁶⁵ Guvernéry prefektur se z většiny stali samurajové, kteří již nepocházeli z daných prefektur a vykonávali tuto funkci jako úředníci centrální vlády. Jednotlivým *daimjóům* byl přislíben roční příjem vycházející z přibližně 10 % příjmů z daní jejich původních knížectví.⁶⁶ Tím byl definitivně přerušen přes dvě a půl století trvající systém politické decentralizace a zpřetrhány feudální vazby mezi lenními pány a jejich vazaly.

Společně se zrušením knížectví bylo nařízeno zrušení lokálních armád, čímž se císařský dvůr – a tím pádem centrální vláda – stal jediným legálním vlastníkem armády. Tato armáda sestávala z jednotek Čošů, Sacumy a Tosy a byla vyslána do Tokia v červnu roku 1871, tedy ještě před zrušením knížectví.⁶⁷ Tento krok byl učiněn především ze dvou důvodů – aby měla vláda k dispozici aktivní armádu i po rozpuštění lokálních armád a také jako pojistka, kdyby některá knížectví proti zrušení knížectví protestovala.

1.3.3 Poslední privilegia samurajů

Dalším problémem pro vládu byly dědičné platy samurajů. Platy, které původně vypláceli *daimjóové* samurajům v jejich knížectvích, začala místo *daimjóů* vyplácet vláda ze státního rozpočtu. Vláda sice společně se zrušením knížectví a zavedením prefektur platy výrazně snížila, přesto do poloviny 70. let 19. století samurajům stále vyplácela přibližně polovinu

⁶² JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 348.

⁶³ Kjóto, Ósaka a Tokio.

⁶⁴ Současný počet 47 prefektur – *todófuken* – byl ustálen až v polovině 20. století.

⁶⁵ GORDON. str. 63.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ BEASLEY. *Modern History of Japan*. str. 108.

státních příjmů.⁶⁸ Zrušení platů samurajům neproběhlo okamžitě, přesto to byla pro samuraje obrovská rána a další pomyslný hřebík do rakve pro privilegované samurajské sociální postavení. Jak bylo výše zmíněno, roku 1872 bylo velké množství samurajů z vrstvy *socu* zařazeno mezi prostý lid *heimin*, avšak stále nějakou dobu ještě pobírali samurajský plat. Následně vláda umožnila, aby si příjemci platů své právo na plat vyměnili za jednorázové státní dluhopisy s ročním úrokem 5–7 % a nominální hodnotou pěti až čtrnácti let jejich platu.⁶⁹ Tuto cestu nicméně zvolilo velmi málo samurajů.⁷⁰ Roku 1876 vláda zrušení platů finálně prosadila a změna platu na dluhopis byla nařízena.⁷¹ Došlo tedy k oficiálnímu zastavení vyplácení samurajů – zrušení dědičných platů.

Platy nebyly jediným privilegiem samurajské vrstvy, které bylo samurajům roku 1876 odebráno. Samurajové, kteří stáli v čele revoluce a následně jako členové vlády vedli Japonsko k modernizaci, byli v první řadě vlastenci – vlastenci Japonska, nikoli svého knížectví, jak v období Edo a na počátku Meidži bylo běžné. To znamenalo, že byli ochotní do určité míry obětovat svůj původ a výsady členů samurajské vrstvy.⁷² Po zrušení knížectví tak pokračovali dále takovými kroky, které považovali za správné, aby bylo Japonsko viděno západními mocnostmi coby moderní země a nemohlo být bráno na lehkou váhu.⁷³ Rozhodli se tedy zaměřit na samuraje – důležitou část japonské společnosti, která tvořila přibližně 5 % japonské populace.⁷⁴ Jejich způsob oblékání, právo nosit meče na veřejnosti i účes byly součástí identifikace samurajů a znakem, kterým se odlišovali od ostatních vrstev, a zároveň znamením starého režimu, nikoli modernizace. Vláda tedy začala se změnami v této oblasti. Meč byl klasifikován jako smrtící zbraň a jako takový ho tedy nebylo potřeba nosit na veřejnosti. Nošení mečů tak bylo v první polovině 70. let viděno jako starý a špatný zvyk,

⁶⁸ GORDON, str. 64.

⁶⁹ Obecně platilo, že čím vyšší původní plat, tím nižší zisk z dluhopisů a naopak. Například samuraj s platem 100 jenů dostal dluhopis na 1150 jenů – dostal 11 a půl roku svého platu. Za dluhopis ale mohl dostávat ročně pouze 6 % jako úrok, což činí 69 jenů, tedy o třetinu nižší plat. Samuraj s platem 1000 jenů dostal dluhopis na 7500 jenů – 7 a půl roku svého platu, ale ročně dostával pouze úrok 5 %, což činilo necelé dvě pětiny původního platu – 375 jenů. (IKEDA, str. 78–79).

⁷⁰ GORDON, str. 65.

⁷¹ IKEDA, str. 78.

⁷² Přestože našli jiné řešení, aby si jakožto architekti nové éry zachovali určitá, často velmi výhodná privilegia.

⁷³ IKEDA, str. 71.

⁷⁴ Počet samurajů mezi lety 1868–1882 údajně nepřekročil číslo 1 900 000. (HAROOTUNIAN Harry D. The Progress of Japan and the Samurai Class, 1868–1882. *Pacific Historical Review*, 1959. Vol. 28. No. 3, 255–266. str. 256).

a kdo se jej nezbavil, byl kritizován.⁷⁵ Původně se ale nejednalo o nařízení, které by samurajům nosit meče na veřejnosti zakazovalo. Roku 1871 byl vydán edikt *sanpacudattórei* (散髪脱刀令), který umožňoval veřejnosti libovolně se oblékat, nosit libovolný účes – tedy například samurajům bylo dovoleno ustríhnout si cop a ostříhat se na krátko v západním stylu – a zároveň umožňoval samurajům volbu nenosit meče, pokud se nejednalo o formální záležitost.⁷⁶ Šlo tedy o možnost volby, nikoli zákaz meče nosit, ale vláda preferovala, aby meče nošeny nebyly.

Edikt *sanpacudattórei* nebyl cílen na ženy, a tak byl následující rok vydán edikt, který ženám zakazoval stříhat si vlasy na krátko, jak to malé množství žen po vydání ediktu *sanpacudattórei* udělalo.⁷⁷ Ve stejném roce byl rovněž vydán první zákaz nošení mečů na veřejnosti – *haitórei* (廃刀令) – pro prostý lid, tedy pro ty, kteří nebyli samurajského původu.⁷⁸ Nakonec v březnu roku 1876 samurajové kromě svého platu nadobro ztratili i právo nosit meče. Vláda samurajům odebrala i toto privilegium, které je odlišovalo a identifikovalo jako privilegovanou společenskou vrstvu, leč lze argumentovat, že se jednalo o zastaralý zvyk, který již neměl praktické využití. I proto modernizující vláda tento krok podnikla. Edikt *haitórei* z roku 1876 zakazoval nosit meče pro všechny, kromě bývalých *daimjóů*, policie a příslušníků armády.⁷⁹ Tyto změny v životním stylu a zákazy, jako v případě práva nosit meče, pro samurajskou vrstvu nepřinášely žádný viditelný prospěch. Přestože vláda měla jasný cíl a důvod, proč změny prováděla, z vnějšího pohledu, respektive z pohledu většiny samurajů se jednalo o likvidaci samurajských předností a charakteristických znaků.

Kroky, které nová vláda podnikla, byly poměrně razantní. Je pravda, že *daimjóové* získali vysoký plat výměnou za svou funkci a své sociální postavení si uchovali. Pro ně a další

⁷⁵ IKEDA, str. 72.

⁷⁶ O'BRIAN, Suzanne G. Splitting Hairs: History and the Politics of Daily Life in Nineteenth-Century Japan. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 2008. Vol. 67, No. 4, str. 1326.

⁷⁷ O'BRIAN. Splitting Hairs: History and the Politics of Daily Life in Nineteenth-Century Japan. str. 1332–1333.

⁷⁸ Zde se pravděpodobně jednalo především o připomenutí a legální posílení zákazu, který přetrvával z období Edo, avšak byl narušen vznikem smíšených armádních sborů.

⁷⁹ IKEDA, str. 72.

vybrané samuraje⁸⁰ nebyla nová situace vůbec špatná, aspoň co se životního standardu týče. Na druhou stranu šlo ale o změny, které nebyly pozitivní pro většinu samurajské vrstvy. Lze říct, že samurajové touto modernizací, jak postup vlády můžeme nazvat, přišli téměř o vše, na co byli po dlouhou dobu zvyklí. Jejich pouto s pozemkem – pouto s knížectvím, ke kterému patřili, které bylo jejich domovem a lénem jejich pána – bylo přerušeno a tím efektivně poškozeny nebo přerušeny vztahy s jejich pánem. Také přišli o svůj plat, který sice vláda – namísto *daimjóů* – slíbila nadále vyplácet, nicméně v mnohem menší míře a jak se ukázalo, tak ne na dlouho. Jejich výhradní právo na funkce ve správě a armádě bylo zrušeno, respektive modernizace armády a zavedení branné povinnosti znamenalo, že jejich místo v armádě nebylo zaručeno. Na vojáky již nebylo pohlíženo jako na privilegovanou a učenou vrstvu, jejíž povinností a rolí je bojovat za vlast a chránit svého pána. Finálně pak změny týkající se životního stylu, odívání, účesů a také práva nošení mečů na veřejnosti dokončily postupné rušení hlavních znaků, které samuraje odlišovaly od ostatních vrstev. Počátek pádu samurajů jako sociální vrstvy tedy můžeme pozorovat již u reorganizace armády v posledních letech tokugawského šógunátu, kdy především došlo k destabilizaci jejich postavení jakožto výhradní vojenské síly. Tehdy byly narušeny vazalské vztahy a začala probíhat vědomá individualizace samurajů. Přímější a efektivnější účinky na pád samurajů pak měly změny, které prováděla nová vláda Meidži. Můžeme tvrdit, že tyto změny definitivně snížily kdysi privilegovanou vrstvu na úroveň prostého lidu *heimin*, od kterého se lišila pouze rozdílným zápisem v registru. Řada reforem a změn znamenala nejisté období a ztrátu nejen postavení, ale také životní jistoty a zvyků pro Japonce ze všech vrstev. Byli mezi nimi sice takoví, kteří změnami něco získali, ale těch, kteří něco ztratili, bylo mnoho. Je však těžké říct, kdo z nového režimu vyšel jako vítěz a kdo jako poražený. Zde se zaměříme především na pád samurajů, kteří podle Jansena „... jistě zažili největší změnu ze všech a většina z nich byla jednoznačně poraženými.“⁸¹

⁸⁰ Kterými byli především císařští lojalisté z bojů proti tokugawskému šógunátu. (BEASLEY. *Modern History of Japan*. str. 109).

⁸¹ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 367.

2. Nepokoje samurajů v 70. letech

Změny v prvních třech letech období Meidži zatím nevyvolaly žádný velký odpor, který by se stal zkouškou pro novou vládu, přesto ale nelze říct, že by všichni občané – včetně těch relativně mocných – byli spokojeni. V polovině roku 1871 byla zrušena knížectví a ustanoveny prefektury, což vyvolalo značný rozruch. Přesto se na konci roku 1871 část stávající vlády vypravila na tzv. Iwakurovu misi – na cestu s cílem poznat západní země, naučit se novým věcem a revidovat nerovnoprávné smlouvy.

Větší nepokoje na sebe ale nenechaly dlouho čekat. Roku 1874 proběhla první z větších rebelií bývalých samurajů, vedena bývalým členem vlády. I další větší rebelie vedli významní samurajové, kteří se podíleli na utváření vlády či jiným způsobem na modernizaci Japonska. Zároveň nelze říct, že by povstání rolníků – nespokojených s daněmi, reformou školství či brannou povinností – byla pouze ojedinělou událostí a v 70. letech probíhala pouze povstání samurajů.⁸² Avšak povstání samurajů upoutala větší pozornost, a to jak pozornost vlády, tak ostatních samurajů. Tyto nepokoje byly završeny občanskou válkou, známou jako Sacumská rebelie. Série samurajských rebelií⁸³ na Kjúšú a západě Honšú byly posledním výkřikem bývalých samurajů a zároveň demonstrací pro ostatní lid, že moderní japonský stát již s vrstvou samurajů, jakožto válečníků, nepočítá.

2.1 Rozdělení vlády

Iwakurovy mise se kromě samotného Iwakury Tomomiho (岩倉智美, 1825–1883) zúčastnili také Ókubo Tošimiči (大久保利通, 1830–1878), Kido Takajoši či Itó Hirobumi. Zatímco byli tito členové vlády pryč, v Japonsku zůstala prozatímní vláda, v jejímž čele stáli Saigó Takamori, Itagaki Taisuke, Etó Šinpei (江藤新平, 1834–1874), Ókuma Šigenobu (大隈重信, 1838–1922), Soedžima Taneomi (副島種臣, 1828–1905) či Sandžó Sanetomi (三条実美, 1837–1891). Prozatímní vláda se formálně zavázala, že nebude podnikat žádné rozsáhlé domácí reformy, dokud se mise nevrátí, protože jednou z agend mise bylo právě poznání

⁸² Rolníci naopak dávali svou nespokojenost pravidelně najevo, což se nakonec příliš nelišilo od nepokojů rolníků v období Edo.

⁸³ Rebelie na sobě nebyly nutně závislé, někdy se jednalo o inspiraci, jindy spolu neměly nic společného.

nových věcí a jejich následné aplikování na domácí půdě.⁸⁴ Přesto některé významné reformy a změny v oblasti školství, armády a daní v době nepřítomnosti členů Iwakurovy mise proběhly. Beasley zmiňuje, že ty byly pravděpodobně rozhodnuty ještě před odjezdem mise.⁸⁵ Zároveň měla dočasná vláda za úkol informovat členy mise o domácím dění a situaci.

Během nepřítomnosti členů Iwakurovy mise docházelo ve vládě k rivalitě, obviňování a tvorbě klik na základě pohledů na vedení jak domácí, tak zahraniční politiky. Mezi neshodami a pro vládu náročnými situacemi byla například otázka rozpočtu jednotlivých ministerstev. Inoue Kaoru, který vedl ministerstvo financí, navrhl snížit rozpočet ministerstva spravedlnosti a školství přibližně na polovinu v reakci na finančně nákladné návrhy reformy Etóa Šinpeie – ministra spravedlnosti – a Ókiho Takatóa (大木喬任, 1832–1899) – ministra školství. Za to Etó hrozil, že z funkce odstoupí, jenže když Saigó a Sandžó jednali s Inouem o přezkoumání krácení rozpočtu, svou rezignaci jim naopak nabídl Inoue.⁸⁶ Prozatímní vláda měla plné ruce práce s domácí politikou a vnitřními rozpory, ale nemohla si nevšímat svého okolí a ignorovat zahraniční politiku.

Právě zahraniční záležitosti se ukázaly jako důležitá zkouška nejen pro prozatímní vládu, ale pro celou japonskou politiku. Vláda si všímala svého okolí – rozpínání Rusů a jejich zájem o Japonsku blízká území. Panovaly obavy, že bude třeba mobilizovat proti narůstající ruské hrozbě, což by zase na druhou stranu pomohlo zaměstnat samuraje, kteří nenašli uplatnění v novém systému. Japonská a ruská vláda se tak zatím potichu přela o Sachalin a Kurilské ostrovy. Tento spor byl nakonec vyřešen v roce 1875 rozdělením území – Sachalin pro Ruskou říši a Kurilské ostrovy pro Japonsko.⁸⁷ Záležitostí, se kterou prozatímní vláda nechtěla nutně čekat na návrat Iwakurovy mise, byla otázka postupu do Koreje (征韓論, *seikanron*).

Rozpory s Koreou měla japonská vláda již několik let. Samotní Korejci se k Japonsku nestavěli příliš kladně, odmítli s Japonskem navázat nové obchodní vztahy ještě v posledních letech vlády Tokugawů – korejská vláda trvala na současné formě obchodování skrze Cušimu

⁸⁴ RAVINA. *The last samurai: the life and battles of Saigō Takamori*. str. 172-173.

⁸⁵ BEASLEY, William G. *The Meiji Restoration*. California: Stanford University Press, 2019. str. 371.

⁸⁶ RAVINA. str. 174.

⁸⁷ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 361-362.

a odmítla jiné jednání. Stejně tak odmítla návrhy Japonska v období Meidži, kdy japonská vláda argumentovala, že jakožto moderní země by ráda navázala nové a moderní obchodní vztahy. Japonci se tedy cítili jednáním Korejců uraženi a udržovali vůči nim bojový postoj, především pak vojensky orientovaní členové vlády, jako byli Saigó Takamori, Itagaki Taisuke či Etó Šinpei. Kido Takajoši se také původně snažil najít záminku pro válku s Koreou, nicméně jeho názor se kompletně změnil po návštěvě Západu.⁸⁸ Saigó a Itagaki byli ochotni podpořit hlasy volající po vojenské akci vůči Koreji, přesto lze tvrdit, že jejich důvody měly i domácí charakter – Saigó si uvědomoval potřebu využít energie nezaměstnaných samurajů,⁸⁹ aby jim nejen dal příležitost a navrátil aspoň část hrdosti, ale také aby snížil riziko vnitřních rozporů a bojů, tedy odvrátil pozornost od domácích problémů směrem k zahraničí.⁹⁰ Japonsko by navíc v případě úspěšné expedice získalo území a materiál, případně také věhlas jako vojensky silná země.

Korejská strana odmítala povolit proměnu cušimského obchodního stanoviště v císařský vládní konzulát a přerušila obchod s Japonskem po zjištění, že členové společnosti Micui se vydávají za členy kupecké gildy z Cušimy, aby zajistili obchod. Komplikace na straně obchodu a pro Japonce jasné urážky – Korea stále odmítala uznat japonského císaře – vedly ke stále horším vztahům.⁹¹ Argumenty pro vojenskou akci tak sílily a skupina prosazující postup do Koreje získala podporu. V létě 1873 bylo rozhodnuto, že nejdříve bude do Koreje delegován vyslanec. Saigó Takamori se na tento post přihlásil, doufaje, že jeho postava v Koreji rozdmýchá nevraživost či bude na své misi zavražděn, což by znamenalo jistou válku s Koreou a tím by splnil svůj účel.⁹² V zásadě sice Saigó argumentoval, že mu jde o diplomatické řešení situace, a namítal, že by bylo nedůstojné rovnou použít sílu bez pokusu o mírové jednání, nicméně jako člen vojenské skupiny zastával názor, že za urážku je potřeba se Koreji odplatit.⁹³ Povolení k vyslání Saigóa bylo sice uděleno, ale císařský dvůr žádal, aby

⁸⁸ Kido si na misi uvědomil, jak moc je Japonsko v porovnání s ostatními zeměmi pozadu, a došlo mu, že si Japonsko nemůže konflikt s Koreou zatím dovolit. (BEASLEY. *The Meiji Restoration*. str. 371).

⁸⁹ Většina samurajů na konci roku 1873 v novém systému stále nenašla uplatnění. (KEENE. Donald. *Emperor of Japan: Meiji and his World, 1852–1912*. New York: Columbia University Press, 2002. str. 239).

⁹⁰ BEASLEY. *Modern History of Japan*. str. 114.

⁹¹ RAVINA. str. 183.

⁹² Tamtéž. str. 184.

⁹³ Tamtéž. str. 185.

se na finálním rozhodnutí podíleli členové vlády, kteří byli právě na misi v zahraničí. Iwakurova mise tak byla rychle svolána zpět do Japonska.⁹⁴

Návratem členů Iwakurovy mise se do určité míry vrátila rovnováha. Ókubo, Iwakura i Kido byli v zásadě proti názoru Saigóovy skupiny, že je třeba otázku Koreje řešit vojensky, naopak zdůrazňovali, že si takový postup nyní Japonsko nemůže dovolit. Nebyli proti principu použití síly – Vlastos píše, že souhlasili, že „[j]e osudem Japonska vládnout zaostalým asijským zemím, i kdyby jen proto, aby je ochránilo před dravým Západem.“⁹⁵ Ale především díky poznatkům z pozorování pokročilejších západních zemí si členové mise uvědomovali, jak moc by byl konflikt s Koreou nevýhodný a zpomalil či znemožnil postup modernizace. Ókubo, sám původem ze Sacumy, Saigóův postoj vůči diplomacii odsuzoval a považoval za iracionální. Saigó pak Ókuba považoval za „největšího zbabělce ze Sacumy.“⁹⁶ Ókubův a Saigóův postoj k politice se diametrálně lišil. Zatímco Saigó se řídil hrdostí a nehleděl na zájmy Japonska jako celku, Ókubo byl silně pragmatický, vypočítavý a racionální, s pohledem upřeným na řešení akutních problémů. Proto Ókubo argumentoval, že Japonsko není v situaci, kdy by si mohlo válku s Koreou dovolit. Konflikt by podle něj „... [m]ěl katastrofální následky. Zvětšil by již tak kolosální rozpočtový deficit, podkopal pokrok domácích reforem, poškodil ekonomiku a oddálil by revizi smluv s Anglií a Francií.“⁹⁷

Ókubo a Iwakura bojovali proti rozhodnutí vyslat Saigóa do Koreje, avšak neměli dostatečnou podporu, aby argumenty vyhráli v rovině diskuze v rámci státní rady. Diskuze se dokonce neúčastnili všichni, kteří by měli k tématu co říct, jak píše Jansen, například Jamagata, který vedl pozemní armádu, a Kacu, který měl na starost námořnictvo, o diskuzi nevěděli až do doby, kdy byla téměř u konce.⁹⁸ Přesto byl, podle Kublina, Jamagata proti válce, protože si uvědomoval, jak moc je armáda nepřipravená.⁹⁹ Slabá podpora Iwakuru a Ókuba neodradila a oba pohrozili, že ze svého postu odstoupí, pokud rada přinejmenším neoddá výpravu do Koreje. Sandžó Sanetomi, který byl hlavou státní rady, si nedokázal

⁹⁴ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 363.

⁹⁵ VLASTOS, S. Opposition movements in early Meiji, 1868–1885. In: JANSEN, M. (ed.). *The Cambridge history of Japan*. Vol. 5. str. 387.

⁹⁶ RAVINA. str. 188.

⁹⁷ Tamtéž. str. 187.

⁹⁸ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 363.

⁹⁹ KUBLIN, Hyman. The “Modern” Army of Early Meiji Japan. *The Far Eastern Quarterly* [online]. Association for Asian Studies, 1949. Vol. 9, No. 1, 20–41. str. 34.

představit, že by vláda mohla dál fungovat bez Ókuba. Na druhé straně pak na Sandžóa apeloval Saigó, že zrušení rozhodnutí či zdržení výpravy by oslabilo císařskou autoritu.¹⁰⁰ Sandžó tlak na jeho osobu a stres z patové situace neunesl a zkolaboval. Císař Meidži pak nařídil Iwakurovi převzít po Sandžóovi nejvyšší post ve vládě a Iwakura se tím pádem rovněž ujal vedení jednání.¹⁰¹ Tím získali jak Iwakura, tak Ókubo převahu ve vládě a Iwakura následně sdělil Saigóovi, že jeho cestu do Koreje nepovolí, přestože bylo povolení o několik dní zpět uděleno.¹⁰² Saigó Takamori zuřil, na druhý den podal svou rezignaci a připravoval se na cestu zpět do Kagošimy. Do Tokia už se nikdy nevrátil. Zpět do jeho domoviny se s ním vrátili dva generálové z císařské gardy a na 600 sacumských vojáků.¹⁰³ Nespokojení a uražení, Etó Šinpei, Itagaki Taisuke, Gotó Šódžiró (後藤象二郎, 1838–1897) a Soedžima Taneomi po vzoru Saigóa rezignovali ze svých postů a opustili vládu. Všichni byli významní státníci, kteří spadali do vojenské frakce uvnitř vlády, kterým se nelíbilo nejen zrušení výpravy a potenciálního vojenského zásahu, ale také vnitřní rozpory ve vládě posledních několika měsíců.¹⁰⁴ Všichni tito státníci později vedli určitý druh boje s centrální vládou, ať už vojenský nebo politický.¹⁰⁵ Soedžima proti vládě významně nevystoupil a o několik let později se dokonce částečně vrátil.

Otázka Koreje, respektive zahraničního konfliktu, který by podle představy Saigóa, Itagakiho a Etóa zaměstnal samuraje, tak rozdělil oligarchii Meidži. Vláda, která i přes své neshody a rozdílné názory vedla Japonsko k modernizaci, nyní ztratila přinejmenším polovinu vlivných členů. Odstoupení vojensky orientovaných členů se odrazilo i v císařské gardě, kde po odstoupení Saigóa rezignovalo na 46 vysoce postavených příslušníků gardy. Naopak Ókubo z rozdělení vlády vyšel jako vítěz, upevnil svou pozici ve středu vlády a na volné posty v jednotlivých ministerstvech dosadil své lidi.¹⁰⁶

¹⁰⁰ RAVINA. str. 188.

¹⁰¹ KEENE. *Emperor of Japan: Meiji and his World, 1852–1912*. str. 234.

¹⁰² JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 363–364.

¹⁰³ BUCK, James H. The Satsuma Rebellion of 1877. From Kagoshima Through the Siege of Kumamoto Castle. *Monumenta Nipponica* [online]. Sophia University, 1973. Vol. 28, No. 4, 427–446. str. 428.

¹⁰⁴ RAVINA. str. 189.

¹⁰⁵ VLASTOS. str. 388

¹⁰⁶ RAVINA. str. 189.

2.2 Nepokoje samurajů

Itagaki Taisuke se politice věnoval i po odstoupení z vlády. Například společně s Gotóem Šódžiróem¹⁰⁷ v Tose založili *Aikokukótó* (愛国公党, Veřejná strana patriotů), která byla první politickou stranou v období Meidži, založená v rámci *Džijú minken undó* (自由民権運動, Hnutí za svobodu a práva lidu), kterému se Itagaki dlouhou dobu po rezignaci z vládního postu věnoval.

Krátce po odstoupení z vlády Itagaki sepsal memorandum, ve kterém argumentoval, že rozkol vlády kvůli řešení otázky Koreje jasně poukazuje na potřebu veřejného shromáždění. Založení takového shromáždění ve svém memorandu po vládě požadoval a opíral se o článek z Ediktu o pěti člancích, kde bylo rozhodování na základě veřejného shromáždění přislíbeno.¹⁰⁸ Dokument podepsali také Gotó, Etó či Soedžima. Se svým apelem na vládu nebyli úspěšní a jejich požadavky byly zamítnuty. Itagaki se svého boje proti vládě nevzdával a nadále politicky působil, zakládal pod záštitou *Džijú minken undó* další společnosti, politická uskupení i politické strany¹⁰⁹ a dokonce se později vrátil do vlády, kdy například zastával post ministra vnitra ve vládě Itóa Hirobumiho či společně s Ókumem Šigenobuem utvářel koaliční vládu.¹¹⁰ Gotó se po odchodu z vlády – stejně jako Itagaki – věnoval především *Džijú minken undó* a také podnikání. Z hlavních signatářů Itagakiho memoranda to byl právě Gotó, který s ním dále spolupracoval a pohyboval se v podobných kruzích.¹¹¹ Gotó byl samurajem s významným postem v knížectví Tosa již v posledních letech tokugawského šógunátu a následně důležitým členem vlády Meidži. Přesto jeho osoba bývá zapomínána ve světle jiných prominentních mužů.

Neklid a napětí se projevovaly i v životě běžných obyvatel. Lidé se bouřili proti novým nařízením, především pak nižší vrstvy obyvatel, kterým do života zasahovaly nové reformy. Například vojenská reforma, která znamenala všeobecnou brannou povinnost pro všechny

¹⁰⁷ Stejně jako Itagaki byl Gotó rodákem z Tosy.

¹⁰⁸ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 377.

¹⁰⁹ Mezi další taková uskupení patří například *Riššiša* (立志社, Společnost svépomoci), *Aikokuša* (愛国社, Společnost vlastenců) či v pořadí první *Džijútó* (自由党, Liberální strana).

¹¹⁰ KEENE. str. 541.

¹¹¹ RAVINA. str. 191.

obyvatele, vyprovokovala řadu rolnických povstání. Keene uvádí, že první z takových povstání nejspíš vyvolalo špatné pochopení branné povinnosti, které vláda ve svém oznámení označila jako *kecuzei*, tedy „krevní daň“, což u řady lidí vyvolala větší odpor a strach než samotná podstata branné povinnosti.¹¹² Další povstání často souvisela s výší daní a cen na trhu. Tato rolnická povstání byla sice početná, ale stále bylo méně ztrát na životech, než kdyby Japonsko šlo do války s Koreou.¹¹³

I přes tato povstání lze říct, že první roky po restauraci Meidži byly relativně klidné, co se opozice vůči vládě týče. Mezi roky 1874 a 1877 ale proti vládě vypuklo hned několik povstání samurajů. Tyto rebelie měly původ v reformách, které nová vláda prováděla a nespokojeností se stavem, do kterého se samurajská vrstva dostala od doby, kdy byl svržen poslední šógunát. Některými reformami a změnami vláda připravila samuraje o mnoho z toho, co do té doby znali, a dá se říct, že jim ponechala pouze titul *šizoku*, který sice reflektoval jejich bývalé postavení, ale ve skutečnosti mnoho neznamenal.¹¹⁴ Samurajové, kteří se nedokázali zapojit do nového systému, změnit svůj životní styl a přizpůsobit se modernizaci, se nechtěli smířit se svým osudem.¹¹⁵ Někteří samurajové tak měli problém se uživit. Ti pak často vinili vládu a její úředníky za své neštěstí. Měli tak důvody, proč vytáhnout zbraně proti novému systému. Masy obyčejných samurajů – pokud tedy nepočítáme vůdce či podněcovatele rebelií – neměly jinou možnost, jak proti vládě bojovat. Respektive takoví muži neznali jiný způsob, než na který byli zvyklí z předešlého systému – použití síly. Bouřili se především na základě svých vlastních ztrát a nespokojenosti. Stavěli se na odpor zrušení jejich privilegií jako vojenské vrstvy a ztráty samotné podstaty toho, co znamenalo být samuraj. Jejich vůdci ale ve svých úmyslech reflektovali složitější problémy, ať už osobní nespokojenosti nebo rozepře v rámci vládnoucí vrstvy. Vůdci rebelií totiž byli schopní samurajové, kteří se zasloužili o pád starého systému – tokugawského šógunátu – a následně utvářeli vládu. Vůdci tří z největších povstání – Saigó Takamori, Etó Šinpei a Maebara Issei (前原一誠, 1834–1876) – byli členy státní rady a podíleli se na utváření

¹¹² KEENE. str. 237.

¹¹³ Tamtéž. str. 238.

¹¹⁴ VLASTOS. str. 382

¹¹⁵ KEENE. str. 201.

vlády, Saigó a Etó dokonce na řadě reforem, které nakonec znevýhodnily, potažmo zrušily samurajskou vrstvu a sebraly samurajům jejich privilegia.¹¹⁶

Když vláda na začátku roku 1873 prosadila vojenskou reformu a zavedla zákon o branné povinnosti, mnoho členů *šizoku* bylo zdrceno a znechuceno. Většina vlády dlouho prosazovala všeobecnou brannou povinnost, tedy i – možná přesněji především – nábor prostých občanů *heimin*. Někteří ve vládě sice z počátku stále lpěli na starých způsobech a chtěli dát prostor k seberealizaci nezaměstnaných samurajů, avšak se svými argumenty neuspěli. Byly také snahy o zaměstnání všech schopných samurajů a až následně začít nabírat prosté občany.¹¹⁷ Roku 1873 začala vznikat moderní armáda verbovaná ze všech vrstev obyvatel, a to dále přispělo k nespokojenosti samurajů, kteří v tom viděli křivdu – odcizení jejich identity válečné vrstvy. Navíc vytvoření armády, která byla verbovaná ze všech mladých mužů a věrná centrální vládě, prohloubilo propast ve vládě mezi konzervativci, kteří prosazovali zaměstnání *šizoku* jako vojenské síly a reformisty, kteří se řídili poznatky ze zahraničí a jejich úsudku o tom, co je pro moderní zemi důležité.

Jamagata Aritomo, který nahradil Maebaru Isseie v čele císařské armády, konstatoval, že postoj samurajů není dobře slučitelný s moderním centralizovaným státem. Jejich oddanost a citová vazba byla na prvním místě k jejich rodným knížectvím, *daimjóům* a ostatním členům klanu, namísto k císaři a japonskému státu. I přes jejich schopnosti bylo tedy pochybné, jak by se zachovali v případě potřeby potlačit vzpouru v jejich rodném knížectví či proti svým soukmenovcům. Potlačování domácí vzpoury, jak Jamagata správně předpokládal, se také ukázalo jako první opravdová zkouška nové císařské armády.¹¹⁸ Vláda se obávala, že jakýkoliv organizovaný ozbrojený odpor vůči vládě, především pak ze strany *šizoku*, by mohl rozvířit nejisté vody a přesvědčit k akci velké množství samurajů. Jelikož jich byla velká část hluboce nespokojena s jednáním vlády a situací, do které se samurajská vrstva dostala, bylo více než pravděpodobné, že by se přidali na stranu rebelů a mohlo by vzniknout hnutí podobné tomu, které několik let dříve úspěšně svrhlo tokugawský šógunát.¹¹⁹

¹¹⁶ VLASTOS. str. 383.

¹¹⁷ Tamtéž. str. 385.

¹¹⁸ VLASTOS. str. 386.

¹¹⁹ KUBLIN. The “Modern” Army of Early Meiji Japan. str. 33–34.

Proto se vláda rozhodla jednat již při prvních náznacích rebelie samurajů, aby pokud možno zamezila rozšíření ozbrojeného konfliktu a udržela si svou kontrolu.

2.2.1 Rebelie v Saze

Etó Šinpei vedl první velkou samurajskou rebelii proti vládě v únoru 1874. Etó měl za sebou úspěšnou politickou kariéru. Jeho schopnosti a ambice jej v prvních letech Meidži dostaly do horních vládních kruhů, kde zastával důležité funkce v ministerstvu školství, a nakonec působil jako ministr spravedlnosti. Díky jeho práci bylo například zakázáno prodávání žen do nevěstinců či podporoval ambiciózní reformu školství, která by umožnila vzdělání všem dětem. Přesto cítil, že Japonsko by mělo ukázat svou sílu, aby si uhájilo nezávislost, a tudíž prosazoval agresivní zahraniční politiku. Jako člen vojenské frakce vlády viděl neúspěšnou odvetu proti Koreji jako slabost Japonska. I po své rezignaci v roce 1873 ale zůstal v Tokiu, kde pro vládu pracoval na programech, které sám inicioval v době, kdy byl ve funkci ministra spravedlnosti.¹²⁰

V prefektuře Saga¹²¹ se zatím na protest po neúspěšném jednání o postupu do Koreje utvořila společnost *Seikantó* (征韓党, Strana pro postup do Koreje). Toto uskupení mladších samurajů otevřeně vystupovalo proti vládě a kritizovalo ji za její rozhodnutí nepostupovat do Koreje. Společnost po svém prvním oficiálním setkání poslala pro Etóa do Tokia a požádala jej, aby se ujal vedení.¹²² Zároveň v Saze figurovala další s vládou nespokojená společnost – *Júkikutó* (憂国党, Strana patriotů) – vedená Šimou Jošitakem (島義勇 1822–1874). Informace o situaci v Saze, kde narůstala nevraživost vůči vládě v kruzích *Seikantó* a *Júkikutó* a jejich chuť po akci, se dostaly až k vládě v Tokiu a ta vyslala Iwamuru Takatošiho (岩村高俊, 1840–1915), který měl situaci zklidnit z postu guvernéra prefektury. Zároveň na žádost Sandžóa Sanetomiho¹²³ byl vyslán Šima Jošitake, aby uklidnil své společníky. Podle Keena to byl právě samotný Iwamura, kdo svým chováním a názory na muže ze Sagy popudil Šimu natolik, že se Šima rozhodl spojit své síly s Etóem a bránit svou

¹²⁰ KEENE. str. 240.

¹²¹ Původně knížectví Hizen, odkud Etó pocházel.

¹²² VLASTOS. str. 389.

¹²³ Vlastos uvádí, že Šimu požádal Iwakura Tomomi (VLASTOS. str. 390).

domovinu.¹²⁴ Vlastos pak uvádí, že se Šima rozhodl bránit Sagu společně s Etóem poté, co se cestou z Tokia dozvěděl, že vláda nečekala na zklidnění situace v Saze a rovnou do prefektury vyslala císařské vojsko.¹²⁵

Etóovi muselo být jasné, že s členy *Seikantó* nemají šanci postavit se proti mnohonásobně početnější císařské armádě. A to obzvlášť, když Saigó ani Itagaki svou pomoc nenabídlí a namísto pomoci ze Sacumy či Tosity se tak dočkal pouze spolupráce a pomoci Šimy.¹²⁶ Dokonce ani samurajové z okolních prefektur nebyli přesvědčeni o úspěchu Etóovy rebelie a ochotně se nechali naverbovat vládou do armády, která se chystala povstání potlačit. Navíc část samurajů ze Sazy dokonce ještě během bojů dezertovala a přidala se na stranu císařské armády.¹²⁷

Rebelové byli v bojích úspěšní pouze jednou – v první bitvě 16. února 1874, kdy zaútočili na nepočetnou posádku uvnitř hradu v Saze, která byla špatně vybavená a útokem zaskočena. Jakmile se do bojů zapojila císařská armáda, která byla k potlačení nepokojů vyslána, rebelové neměli šanci zvítězit. Vedení císařské armády se ujal samotný Ókubo Tošimiči, který se obával, že by se do povstání mohl zapojit Saigó, který by zajisté byl schopný spojit nespokojené samuraje z jihozápadních oblastí Japonska a vést tak proti centrální vládě silnou ofenzívu.¹²⁸ Ókubo postupoval z Fukuoky do Sazy a císařská armáda brzy prorazila obranné linie rebelů, což dalo Etóovi jasně najevo, že nemají ani šanci se ubránit, natož pak zvrátit průběh bojů. Etó proto 23. února nařídil rozpuštění rebelské armády členů *Seikantó* a rozhodl se zkusit získat pomoc v Kagošimě a Tose. Rebelové přesto dále kladli sporadický odpor a zmožili se na rozhodující úder 27. února, kdy proběhla nejkrvavější bitva rebelie, která skončila rozhodujícím vítězstvím císařských sil.¹²⁹

Etó Šinpei se s několika jeho věrnými následovateli a poručíky vypravil za Saigóem, aby se jej naposledy pokusil dostat na svou stranu. Avšak ani po několika hodinách rozhovorů Saigó neustoupil a neúspěšný Etó s ostatními pokračoval do Tosity. Ani tam ale nebyl úspěšný a byl

¹²⁴ KEENE. str. 240.

¹²⁵ VLASTOS. str. 390.

¹²⁶ KEENE. str. 241.

¹²⁷ VLASTOS. str. 390.

¹²⁸ KUBLIN. str. 34.

¹²⁹ KEENE. str. 241–242.

nakonec dopaden, převezzen zpět do Sagy, kde byl se svými poručíky souzen a popraven stětím hlavy. Stejný osud potkal vůdce *Júkokutó* – Šimu a jeho poručíky. Tresty řadových vojáků z řad rebelů naopak nebyly příliš kruté.¹³⁰ Tím byla úspěšně potlačena první velká rebelie samurajů proti centrální vládě Meidži. Muži, kteří pomohli vytvořit cizí prostředí pro většinu samurajů, prostředí, které samuraje již nepotřebovalo a do určité míry ostrakizovalo, se tak nakonec postavili do čela této rebelie. Jejich motivace ležela jinde, než jak tomu bylo u řadových vojáků – jak bylo řečeno výše, většina byla především nespokojená s jednáním vlády a situací, do které se samurajská vrstva dostala. Přesto je zde spojovala společná příčina – *seikanron* – a lze říct, že jejich původním cílem nebylo svržnutí vlády nebo ustanovení nové vlády samurajů, nýbrž právě vojenský postup do Koreje. Ten se členové *Seikantó* chystali provést i bez svolení vlády,¹³¹ avšak přípravy a nepokoje mezi *šizoku* vládu znepokojily do takové míry, že vyslala armádu, aby potenciální vzpouru – o kterou se podle vlády mělo jednat – potlačila. Kvůli postupující císařské armádě pak rebelové neměli příliš na výběr. Nakonec si zvolili cestu boje za sebe, své přesvědčení a za svou rodnou Sagu. Postup do Koreje tak ustoupil bezprostřednímu problému blížícího se konfliktu a vznikla opravdová rebelie samurajů. Přesto i v tento moment lze tvrdit, že s přihlédnutím k okolnostem, počet rebelujících samurajů, vyhlídky na výhru proti císařské armádě a původní záměr členů *Seikantó* se nejednalo o rebelii, která si v první řadě kladla za cíl zachránit samurajskou vrstvu a ustanovit její místo v novém systému.

2.2.2 Rebelie Šinpúren, Akizuki a Hagi

Po neúspěšné rebelii v Saze na sebe další větší povstání nechala chvíli čekat. Roku 1876 vešel v platnost edikt *Haitórei*, který samurajům zakazoval nošení mečů, což samurajům dalo jasně najevo, že jejich doba skončila. Když následně vláda nařídila změnu platů samurajů na dluhopisy, čímž je finálně zrušila, reakce nespokojených samurajů přišla záhy. V Kumamotu to vyvolalo krátkou, ale přesto krvavou rebelii. Přibližně 200 mladých samurajů patřících do

¹³⁰ VLASTOS. str. 390. Ironií osudu byl Etó dopaden policií, kterou sám pomohl vytvořit v době svého působení ve vládě. (KEENE. str. 242).

¹³¹ VLASTOS. str. 389.

skupiny *Šinpúren* (神風連, Strana božského větru)¹³² vtrhlo na kumamotský hrad, kde napadlo překvapenou posádku.¹³³ V měřítku malá rebelie, dokonce i v porovnání s rebelií v Saze, skončila hned druhý den, kdy byla úspěšně potlačena jednotkami císařské armády, které se po prvním náhlém útoku přeskupily a provedly protiútok. Zákaz nošení mečů pro samuraje se ukázal jako poslední kapka pro mladé samuraje, a tak se rozhodli pro akci proti vládě poté, co se poradili s orákulem a dostali kladné znamení. Zároveň odmítli využít střelné zbraně a v pravém duchu samurajů zaútočili pouze s meči a kopími.¹³⁴ Vůdci rebelie *Šinpúren* se před akcí spojili s dalšími nespokojenými *šizoku* z okolních prefektur. Avšak více spoléhali na věštby a znamení, kvůli kterým posunuli svůj útok, což narušilo plány jejich spojenců, kteří se nestihli připravit na stejnou akci ve svých domovinách.¹³⁵ Rebelie *Šinpúren* podle Keena nedosáhla ničeho, než smrti přibližně 500 mužů – členů *Šinpúrenu* a posádky hradu.¹³⁶ Je ale pravda, že krátká rebelie podnítila další povstání *šizoku* v jihozápadní části Japonska, i když se částečně jednalo o domluvenou podporu jiných prefektur, na kterou členové *Šinpúrenu* nakonec nečekali.

Krátce po rebelii *Šinpúren* se připravovali na povstání nespokojení samurajové z Akizuki¹³⁷ a Hagi.¹³⁸ Samurajové z Akizuki vyrazili do Kumamota na pomoc, i když až o den později, tedy v době, kdy bylo povstání *Šinpúren* již potlačeno. Muži vedeni Mijazakim Kurumanosukem (宮崎車之助, 1839–1876) byli ale odhaleni císařskou armádou a již na své cestě utrpěli velké ztráty, které přinutily vůdce i další členy spáchat sebevraždu.¹³⁹ Bylo tak potlačeno, respektive lze říct zabráněno dalšímu povstání *šizoku*.

V Hagi se k akci připravovali muži, kteří se shromáždili okolo Maebary Isseie – samuraje, který se účastnil restaurace a zastával posty ve vládě, včetně postu velitele císařské armády do roku 1870, kdy rezignoval. Maebara byl hluboce nespokojený s modernizací, kterou

¹³² Rebelie je označována podle názvu této skupiny.

¹³³ RAVINA. str. 198.

¹³⁴ KEENE. str. 264.

¹³⁵ VLASTOS. str. 392.

¹³⁶ KEENE. str. 265.

¹³⁷ Jedná se o původní knížectví Akizuki v prefektuře Fukuoka.

¹³⁸ Jedná se o původně knížectví Čóšú v prefektuře Jamaguči, které také bylo známé jako knížectví Hagi – podle hradu Hagi a oblasti, ve které se nacházelo.

¹³⁹ KEENE. str. 266.

prominentní členové vlády silně propagovali, s pozicí bývalých *daimjóů* a se způsobem, jakým s nimi vláda jednala. Jeho připravovaný útok byl předem odhalen, a tak musel změnit plán.¹⁴⁰ Maebara začal v okolních prefekturách verbovat další muže, kteří byli ochotní přidat se k jeho povstání, a zvětšil tak svou armádu. Během svého počínání rabovali a ničili státní zbrojnice a pokladny.¹⁴¹ Přírodní podmínky ale jeho plánům nepřála, a Maebara byl donucen vrátit se do Hagi. Tam zjistil, že nashromážděná munice byla zničena, a uvědomil si, že rebelie nemá šanci na úspěch. Snažil se poté ještě dostat do Tokia a vysvětlit své počínání, nicméně byl brzy zadržen. Společně s dalšími uvězněnými vůdci rebelií *Šinpúren* a Akizuki byl souzen a následně popraven.¹⁴²

Tyto rebelie – přestože menšího měřítka – jasně dokázaly, že nespokojenost samurajské vrstvy a jejich pýcha byly stále přítomny v japonské společnosti. Zároveň ale dokázaly, že podobně smýšlejících *šizoku* ubývá nebo přinejmenším nejsou ochotni pozvednout zbraně. Rovněž potvrdily, že mladí a horliví samurajové stále raději tasí meče, než aby svou nespokojenost vyjádřili jiným, nekonfliktním způsobem. Takových mužů postupně ubývalo, a naopak přibývalo takových, kteří se zapojili do lidových hnutí, jako například Itagakiho *Džijú minken undó*. V neposlední řadě rebelie prokázaly, že roztroušená povstání nemají šanci na úspěch, kromě prvotního nečekaného útoku. Další samurajové se pak raději podobného jednání zdrželi.

2.3 Sacumská rebelie – Seinan Sensó

Sacumská rebelie byl konflikt mezi samuraji, respektive bývalými samuraji a novou císařskou armádou tvořenou verbovanými vojáky. Konflikt byl v porovnání s občanskou válkou Bošin mnohem krvavější a se zásadním dopadem pro obě zúčastněné strany. Centrální vláda, která postupně upevňovala svou vládu a měnila Japonsko v moderní stát, potřebovala ukázat, že má situaci na domácí půdě pevně pod kontrolou. Nová císařská armáda, která byla verbována ze všech obyvatel, zatím měla jen málo příležitostí, aby prokázala své kvality.

¹⁴⁰ KEENE. str. 267.

¹⁴¹ RAVINA. str. 199.

¹⁴² KEENE. str. 267.

Přestože prozatím zvládla potlačit malé rebelie *šizoku*, Sacumská rebelie – největší rebelie období Meidži, která čítala několik tisíc samurajů – byla pro císařskou armádu tou opravdovou zkouškou.

2.3.1 Poslední samuraj – Saigó Takamori

Saigó Takamori je dodnes jednou z neslavnějších osobností japonské historie, známý především pro svou účast na restauraci Meidži, jako člen první vlády Meidži – jako jeden ze „tří velkých šlechticů restaurace“¹⁴³ – a nakonec také jako válečný hrdina bojující za své ideály do posledního dechu. Jeho vliv, ať už díky jeho vlastním přesvědčovacím schopnostem či pouze jeho přítomnosti, která dělala na mnohé dojem, je nezpochybnitelný. Přesto bývá jeho úloha a odhodlání zveličováno a romantizováno a osoba Saigóa tak nabírá mýtických kvalit, které se mísí s realitou a zkreslují skutečnosti. Některými bývá označován za egalitáře, za ochránce běžného občana, který si cení míru a harmonie. Jiní jej pak považují za inspiraci japonského imperialismu, za osobnost, která je zodpovědná za agresí a útisk asijských národů. Také je na Saigóa nahlíženo jako na zosobnění ušlechtilého a čistého japonského charakteru.¹⁴⁴ Charles Yates tyto polarizující pohledy vysvětluje tím, že existují dvě verze Saigóa Takamoriho. Saigó Takamori jako člověk, který dosáhl významných činů za jeho života, a Saigó Takamori jako legenda, která se zrodila někdy během posledních let tokugawského šógunátu a prvních let období Meidži a žije dodnes – legenda zrozená právě z činů obyčejného člověka ještě za jeho života, legenda, která dostala svou podobu díky nejednoznačnosti jeho činů a výroků.¹⁴⁵ Ať už Saigóa v období Meidži pozorujeme jako obyčejného člověka s řadou významných úspěchů, či živoucí legendu, která vzbuzovala obdiv a respekt, je nezpochybnitelné, že v otázce restaurace Meidži a následných několika let sehrál klíčovou roli.

Saigó Takamori svým přičiněním – přestože ne záměrně – dopomohl k pádu samurajů již dekádu před svou smrtí, přestože to v té době nemohl očekávat. Když pomohl Sacumě a Čóšú

¹⁴³ Společně s Ókubem Tošimičim a Kidem Takajošim jsou označováni jako 維新の三傑 (*išin no sanzecu*).

¹⁴⁴ YATES, Charles L. Saigō Takamori in the Emergence of Meiji Japan. *Modern Asian Studies* [online]. Cambridge University Press, 1994. Vol. 28, No. 3, 449–474. str. 451.

¹⁴⁵ YATES. Saigō Takamori in the Emergence of Meiji Japan. str. 452.

spojit síly, aby společně svrhli šógunát Tokugawa – vládní systém, který samuraje, jakožto elitní vrstvu, upřednostňoval – nemohl tušit, že během deseti let se privilegovaná dědičná vrstva hrdých válečníků dostane na úroveň běžných občanů. Během svého působení ve vládě se pak snažil prosazovat reformy založené na tradičních hodnotách a, z pohledu většiny vlády, zastaralých principech. Pokoušel se prosadit návrhy, kterými by zajistil podporu pro neproduktivní *šizoku*, což by výrazně zatížilo výrobní sektor, namísto jeho podpoření. Navrhoval velké daňové zatížení, které bylo – podobně jako za vlády Tokugawů – výhodné pro bohaté občany a chudé zatěžovalo výrazně více. Navíc jeho návrhy, založené na tradičních hodnotách, zpomalovaly růst ve všech odvětvích a znemožňovaly úspěšné investování do modernizace z důvodu nedostatku prostředků. Jeho názory a návrhy – přestože pravděpodobně dobře míněny, aby zlepšily stav zemědělství a samurajů – se výrazně lišily od těch, které měli zastánci modernizace. Později sám uznal, že míra podpory pro *šizoku* musí být snížena a podával návrhy v tomto duchu, nicméně se s ostatními ve vládě již příliš neshodl.¹⁴⁶

Jak bylo výše popsáno¹⁴⁷, roku 1873 došlo uvnitř centrální vlády k většímu střetu názorů ohledně otázky Koreje a značná část státníků posléze vládu opustila. Část vlády, která rezignovala, představovala vojenskou frakci, do které Saigó patřil. Prosazoval vojenskou akci do Koreje a chtěl konflikt vyprovokovat svou diplomatickou cestou, na které by byl pravděpodobně zabit. Yates píše, že Saigóovi pravděpodobně nešlo o samotnou invazi, dokonce ani o agresi jako takovou. Jeho záměr, co se otázky invaze do Koreje týče, byl především morální, tedy šlo mu o čest a hrdost nejen samotné vlády či jeho vlastní, ale celého Japonska.¹⁴⁸ Saigó se obával, že neopodstatněná agrese do Koreje by Japonsko v očích západních mocností pouze poškodila. Jelikož podpora agrese ze strany vlády byla silná, Saigó navrhl, že jeho vlastní smrt rukou Korejců by poskytla dostatečnou záminku k – již plánované – vojenské odvetě za odmítnutí navázání nových obchodních vztahů a urážku Japonska. V takovém případě by vojenská akce byla opodstatněná a Japonsku by neškodila. Zároveň Yates zmiňuje, že s přihlédnutím k povaze a silně konfuciánské výchově si Saigó nejspíš v agresi neliboval, naopak se snažil najít harmonii a pořádek, tedy že možná doufal

¹⁴⁶ VLASTOS. str. 386–377.

¹⁴⁷ Viz 2.1 Rozdělení vlády.

¹⁴⁸ YATES. str. 464.

v mírové diplomatické vyřešení situace. Avšak jeho odhodlání zemřít při své misi bylo ostatními vyloženo jako podpora vojenské akce do Koreje.¹⁴⁹

Po neúspěšném jednání o Koreji a odchodu z vlády se Saigó uchýlil do rodné Kagošimy. Další čtyři roky se věnoval svým zálibám – lovení, rybaření, psaní poezie a navštěvování horkých pramenů – a stranil se veřejného života. Většinu svého času tak trávil mimo město a o dění – jak ve městě, tak politické – se nezajímal. Co se událo mezi lety 1873–1877 tak bylo činy jiných, většinou mužů, kteří v Saigóovi viděli inspiraci a činili tak ze svého přesvědčení, že to je to, co jejich vůdce chce.¹⁵⁰ Saigó ale projevil pouze malou, pasivní podporu a jeho největším zapojení do dění bylo skrze sponzorování systému soukromých škol *šigakkó* (私学校).¹⁵¹ První *šigakkó* založil právě Saigó a brzy vznikly další stejné školy po celé prefektuře Kagošima. V těchto školách mladí samurajové studovali čínská a japonská díla, především zabývající se uměním války a hodnotami samurajů.¹⁵² Ravina píše, že kromě samotného systému *šigakkó* existovaly i další podobné školy, jednou z nich například Šóten gakkó, kterou Saigó také intenzivně sponzoroval a na jejíž chod dohlížel. Součástí kurikula, kromě umění války, byly také cizí jazyky, na jejichž výuku byli najímáni zahraniční instruktoři.¹⁵³

Saigó během svého odloučení od veřejného života vládu veřejně nekritizoval, dle svých konfuciánských hodnot se naopak stal tichým kritikem, který doufal, že se jeho chování a morální zásady stanou vzorem pro další lidi.¹⁵⁴ Jeho vliv, jakožto živoucí legendy, na ostatní lidi byl enormní. Saigó si to dobře uvědomoval, navíc s ním bylo v celé Kagošimě zacházeno velmi váženě.¹⁵⁵ To jen přispělo k jeho sebeuvědomění, co jeho osoba a přítomnost znamená a jak je na ni nahlíženo ze strany centrální vlády. Přestože to částečně

¹⁴⁹ YATES. str. 464–465.

¹⁵⁰ Tamtéž. str. 467.

¹⁵¹ Tyto školy byly sponzorovány vysloužilými samuraji, jako byl právě Saigó, který přispíval 2000 *koku* ročně. Dalšími byli například Saigóův generál Kirino Tošiaki (桐野利秋, 1839–1877) či guvernér Kagošimy Ójama Cunajoši (大山綱良, 1825–1877), kteří na stavbu a chod škol přispěli ze svých příjmů za službu při restauraci Meidži. Označení *šigakkó* – soukromá škola – poukazuje na fakt, že školy nebyly kontrolovány vládou a neřídily se vládou schváleným kurikulem.

¹⁵² KEENE. str. 271.

¹⁵³ RAVINA. str. 194.

¹⁵⁴ RAVINA. str. 195.

¹⁵⁵ Tamtéž. str. 197.

mohlo proudit z jeho arogance a vysokého sebevědomí, které bylo živeno těmito skutečnostmi, přinejmenším se v tomto ohledu nemýlil.

Rezignace Saigóa z vlády nebyla nutně hrozbou pro centrální vládu. Saigó navíc nejevil známky protivládního postoje a sám násilí ani jiné radikální akce nepodněcoval a nepodporoval. Zhlédl se ve své roli tichého kritika a pozorovatele, kterou si sám uložil. Sřežil si svůj klidný život a vyhýbal se i kontaktu s veřejností, pokud to bylo možné. Byl pasivní do té míry, že pokud byl navštíven, byl ke svým návštěvníkům spíše netečný až lhostejný.¹⁵⁶ Rovněž nedával najevo úmysl postavit se proti vládě. V době odloučení jej navštívila řada mužů. Ať už ale u Saigóa hledali podporu pro své vzpoury a nepřišli za ním pouze filozofovat či se zapojit do lovu, nedočkali se pochopení ani pomoci. Saigó je, pokud byl zastižen, přijal, nicméně po rozhovorech, někdy i několikahodinových, odcházeli zklamání. Jako tomu bylo například v případě Etóa Šinpeie roku 1874, když přišel Saigóa přesvědčit, aby se přidal k Etóově rebelii. I v takovém případě byl Saigó spíše vyhýbavý a Etóovu prosbu o pomoc nevyslyšel.¹⁵⁷ Saigó se ale nedistancoval naprosto všemu a všem – například roku 1874 pomohl vládě rekrutovat jednotky, které se účastnily trestné výpravy na Taiwan.¹⁵⁸ Avšak po dobu svého pobytu zpět v Kagošimě zůstával vůči vládě pasivní a ze svého přesvědčení a konfuciánské výchovy značně mlčenlivý.

Saigóova aktivní účast ve vládě skončila roku 1873 a následující čtyři roky strávil v rodné Kagošimě, kde se stranil veřejného života. Následně se postavil do čela poslední samurajské rebelie, na jejímž konci roku 1877 ukončil svůj život rituální sebevraždou. Mnozí Japonci Saigóa obdivují ne nutně proto, že se postavil do čela Sacumské rebelie a snažil se zvrátit či aspoň zmírnit již nevyhnutelný pád samurajské vrstvy, ale proto, že se postavil do čela rebelie, o které věděl, že nemá šanci na úspěch.¹⁵⁹

¹⁵⁶ YATES. str. 467.

¹⁵⁷ RAVINA. str. 192.

¹⁵⁸ Tamtéž. str. 197.

¹⁵⁹ YATES. str. 450.

2.3.2 Poslední povstání samurajů

Situace v prefektuře Kagošima byla jiná než v ostatních prefekturách. Centrální vláda zaváděla opatření a reformy, které pak byly prováděny v jednotlivých prefekturách pod dohledem guvernérů. Ójama Cunajoši (大山綱良, 1825–1877), guvernér Kagošimy,¹⁶⁰ se nařízeními vlády příliš neřídil a prováděl reformy po svém či pomaleji a nekompletně. Vláda Kagošimě udělila do určité míry výjimku a dovolila částečnou autonomii, nicméně brzy se začal vyostřovat vztah mezi centrální vládou a Kagošimou, ve které narůstal odpor vůči vládě.¹⁶¹ Vláda se pokusila dostat Kagošimu pod kontrolu a předvolala Ójama Cunajošiho do Tokia, kde mu nařídila zavést reformy administrativy, jež byly pozadu.¹⁶² To by Kagošimu dostalo do podobného stavu jako ostatní prefektury. Kromě větší míry kontroly centrální vládou by to znamenalo místní demilitarizaci a potlačení vlivu samurajů v úřadech.¹⁶³ Kagošima sice otevřela úřady veřejnosti – tedy schopným mužům, ale všechny posty stále obsazovali členové *šizoku*, jako tomu bylo v přechodných letech. Ójama požadavky vlády odmítl a nabídl svou rezignaci, nakonec ale na svém postu zůstal a do Kagošimy byli tajně vysláni inspektoři, kteří měli za úkol zjistit, jaká je opravdová situace a zda hrozí nebezpečí.¹⁶⁴

Ve městě Kagošima se nacházely dva zbrojní závody a tři muniční sklady. To společně s vlastnictvím soukromé armády ve formě *šigakkó* a postojem Kagošimy vůči centrální vládě představovalo hrozbu.¹⁶⁵ Přestože Saigó nevyjádřil podporu žádné z předchozích rebelií, pokusila se vláda zbavit Kagošimu válečného potenciálu. V lednu 1877 vyslala centrální vláda posádku císařské armády, aby ze skladů v Kagošimě odstranila zásoby munice. Noční akce byla brzy odhalena a posádka napadena muži z Kagošimy, kteří následně obsadili

¹⁶⁰ Ójama byl původem z Kagošimy, na rozdíl od ostatních guvernérů, kteří záměrně spravovali prefektury, které nebyly jejich domovinou.

¹⁶¹ RAVINA. str. 198.

¹⁶² BUCK. The Satsuma Rebellion of 1877. ..., str. 428.

¹⁶³ Kagošima v mnohých ohledech stále ctěla a následovala staré zvyky z období Edo, odmítala přijímat cizince (z jiných prefektur), stále používala lunární kalendář a udržovala soukromou armádu – jak se některým mohlo zdát při pohledu na žáky a instruktory škol *šigakkó*, ať už opravdový záměr škol byl jakýkoliv. (BUCK. str. 429).

¹⁶⁴ BUCK. str. 429.

¹⁶⁵ SASAKI Suguru. Seinan Sensó ni okeru Saigó Takamori to Šizoku. A Study of the Satsuma Rebellion. *Džinbun Gakuhó (Journal of Humanities)* [online]. Kjóto Daigaku Džinbun Kagaku Kenkjódžo, 1991. Vol. 68, 1–46. str. 21.

muniční sklady a zbrojní závody.¹⁶⁶ Kagošima se zřetelně stavěla proti vládě. Na jedné straně byla centrální vláda, která se obávala hrozby a nebyla spojená se situací v Kagošimě. Na druhé straně byla Kagošima, kde narůstala nespokojenost s vládou a mladí žáci *šigakkó* byli horliví do boje. Akce odstranění munice z Kagošimy nepomohla ani jedné straně a situaci dále vyostřila. V Kagošimě byli navíc odhaleni a zajati vládní špehové.¹⁶⁷ Jedním takovým byl Nakahara Hisao (中原尚雄, 1845–1914), který se během výslechu přiznal, že jeho úkolem bylo zavraždit Saigóa. Rozkaz, který údajně přišel z Tokia, rozzuřil nejen kagošimské muže, ale i samotného Saigóa. Kagošima se začala připravovat na válku, přestože bez výslovného souhlasu Saigóa. Ten původně kritizoval a neoceňoval aktivity svých následovatelů, avšak Buck píše, že poté, co se dozvěděl o údajném plánu, svůj postoj změnil.¹⁶⁸ Údajný útok na Saigóův život dával dostatečný důvod pro výpravu do Tokia, aby bylo spiknutí prošetřeno. Tato cesta byla formálně oznámena i s informací, že Saigóa doprovází značné množství jednotek.¹⁶⁹ Přestože vágní, výprava měla tedy oficiální důvod pro své jednání a mnozí její členové se nepovažovali za rebely. Ravina píše, že „oficiálním cílem rebelie¹⁷⁰ bylo doprovodit Saigóa do hlavního města, aby mohl ‚vyslýchat‘ tokijskou vládu.“¹⁷¹ Tedy potvrzuje, že původním Saigóovým záměrem nejspíš nebyla válka proti centrální vládě. Lze usoudit, že neočekával velký odpor, a buď šel do Tokia opravdu s úmyslem zjistit, co se děje a proč má být zavražděn, nebo s úmyslem vládu jednoduše svrhnout ve jménu císaře.

Jádro armády tvořili členové ze systému *šigakkó* a řada z nich zažila aktivní boje během restaurace Meidži.¹⁷² I díky tomu byla mobilizace jednotek dokončena velmi rychle a výprava byla během týdne připravena vyrazit. Z přibližně 30 000 členů armády čítali členové *šigakkó* až 13 000 a zbytek byl rekrutován z řad *šizoku* v Kagošimě i okolí.¹⁷³ Řada členů *šigakkó* byla zapálená a připravena jít do války. Takoví ale nebyli všichni a někteří, včetně dalších samurajů, kteří se přidali k výpravě, měli pro své zapojení různé důvody.

¹⁶⁶ RAVINA. str. 200.

¹⁶⁷ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 369.

¹⁶⁸ BUCK. str. 430.

¹⁶⁹ VLASTOS. str. 397.

¹⁷⁰ Dalo by se říct, že šlo o výpravu – přinejmenším z pohledu Saigóa a Ójamy.

¹⁷¹ RAVINA. str. 202

¹⁷² BUCK. str. 430.

¹⁷³ SASAKI. *Seinan Sensó ni okeru Saigó Takamori to Šizoku*. ..., str. 6.

Někteří zajatci z řad rebelů později při výslechu jako důvod uváděli například pocit národní krize, zamýšlený atentát na Saigóa či plány na zahraniční expanzi. Jiní cítili nepřímé donucení a nátlak, jelikož na ty, kteří se nepřidali, bylo nahlíženo jako na nepřátele. Někteří pak, zdá se, plně nechápali, co je cílem armády, a přidali se díky samotné osobě Saigóa a jeho údajně nezištné službě státu.¹⁷⁴ Jiní válku viděli jako správnou, ušlechtilou a velkolepou. Navíc cítili oporu v Saigóovi a napůl slepě se přidali na jeho stranu, aniž by věděli proč.

2.3.3 Průběh Sacumské rebelie

Muži z Kagošimy byli vysoce motivováni a připraveni na akci. První část armády, čítající 4 000 mužů, opustila Kagošimu 15. února 1877. Druhý den vyrazila hlavní část armády, pod velením Šinowary, Kirina a dalších. 17. února nakonec vyrazila poslední část, pod velením samotného Saigóa. Armáda se seskupila jižně od Kumamota a 21. února rozložila základnu ve městě Kawaširi. Jejich cesta do Kumamota byla blokována regimentem císařské armády.¹⁷⁵ Dvě brigády¹⁷⁶ císařské armády, která začala velmi brzy po zprávách o pochodu na Tokio mobilizovat, se 22. února vylodily v Hakatě – přístavu poblíž Fukuoky, severně od Kumamota. Rovněž byla vyslána brigáda do Nagasaki, aby rebelům zabránila v obsazení strategicky důležitého přístavního města na severozápadě Kjúšú. Vláda zároveň nařídila sestavit, vybavit a vyslat na Kjúšú další brigády. Princ Arisugawa Taruhito (有栖川熾仁, 1835–1895), člen císařské rodiny a velitel císařské armády během války Bošin, byl opět jmenován velitelem císařské armády, která nyní měla za úkol potlačit rebely.¹⁷⁷ Saigóova armáda tedy ještě ani nezačala boje, a přesto císařská armáda již urychleně mobilizovala a přesouvala se na Kjúšú.

Saigóovým plánem bylo rychle obsadit hrad v Kumamotu a dále postupovat přes průplav Šimonoseki směrem na Hirošimu, Ósaku až nakonec dorazit do Tokia. Tento postup by zajistil, že za rebelskou armádou nezůstane posádka, která by této armádě mohla vpadnout

¹⁷⁴ RAVINA. str. 202

¹⁷⁵ BUCK. str. 434.

¹⁷⁶ Brigáda obvykle zahrnuje 3–5 tisíc vojáků (často rozdělen na 2 až 3 pluky, přičemž jeden pluk běžně čítal několik set až 3 000 mužů).

¹⁷⁷ KEENE. str. 278.

do zad. Rovněž podle tohoto plánu předpokládal, že získají novou municí a další zásoby.¹⁷⁸ 19. února přišel posádce kumamotského hradu příkaz zneškodnit kagošimskou armádu – oficiálně označenou za rebelskou – a zároveň byla posádka deklarována jako součást císařské armády. Ještě toho dne posádka hradu začala pokládat miny okolo hradu a připravovat děla, aby byla schopná čelit útoku rebelů. Unáhlená střelba z hradních děl umožnila rebelům vytvořit si dobrou představu o tom, že jejich postup bude blokován. Kabajama Sukenori (樺山資紀, 1837–1922), jeden z velitelů posádky kumamotského hradu, nechtěl být obklíčen a obléhán, takže nařídil a 21. února provedl noční útok na tábor rebelů v Kawaširi.¹⁷⁹ Boj zblízka zvýhodňoval rebely, bývalé samuraje, kteří dobře ovládali boj s mečem. Posádka se po prohraném boji musela stáhnout zpět do hradu. Rebelové na sebe nenechali dlouho čekat a následující dny pokračovali v bojích, poháněni euforií z předchozího vítězství přelézali zdi hradu a vrhali se na střílející posádku s mečem v ruce.¹⁸⁰ Takový postup ale nebyl udržitelný a po velkých ztrátách přešli rebelové k obléhání a ostřelování hradu.¹⁸¹ Obléhání hradu trvalo 54 dnů, během kterých se odehrávaly další bitvy i mimo samotný hrad. Od prvních bojů se rovněž začali nespokojení samurajové z Kjúšú přidávat na stranu rebelů a zvětšili tak armádu, kterou měl Saigó k dispozici.¹⁸² Někteří pak bojovali na straně rebelů, avšak pod vlastním vedením a praporem, jiní rozpoutali vlastní rebelii ve svých domovinách, inspirováni Saigóem. V samotném Kumamotu bylo rovněž několik skupin a škol bývalých samurajů, kteří se přidávali na stranu rebelů, mezi nimi *Gakkótó* (学校党), *Džicugakutó* (実学党) a *Minkentó* (民権党).¹⁸³ Členové *Minkentó* se pod vedením Mijazakiho Hačiróa (宮崎八郎, 1851–1877)¹⁸⁴ a pod názvem *Kjódótai* přidali k Saigóovi, avšak jejich důvod pro boj se výrazně lišil od důvodů, které stále udával Saigó. Také Ikebe Ičidžúró (池辺吉十郎, 1838–1877) vedl vlastní

¹⁷⁸ SASAKI. str. 9.

¹⁷⁹ OGAWARA Masamiči. *Seinan Sensó. Saigó Takamori to Nihon saigo no Naisen*. Tókjó: Čúókóron šinša, 2019. str. 83.

¹⁸⁰ RAVINA. str. 203

¹⁸¹ Zajímavostí je, že i po vypuknutí bojů Saigó stále prohlašoval, že jeho cílem je pouze pokračovat do Tokia, kde by „vyslychal“ (尋問, *džinmon*) vládu. (KEENE. str. 280).

¹⁸² KEENE. str. 279–280.

¹⁸³ Jednalo se o různá uskupení samurajů, kteří se často věnovali tradičním disciplínám, studiu klasických děl a různých filosofii. Některá, například *Gakkótó*, lze připodobnit systému *šigakkó* z Kagošimy.

¹⁸⁴ Mijazaki byl významný člen Itagakiho hnutí *Džijú minken undó*. (RAVINA. str. 205–206).

jednotku proti císařským silám – kumamotský oddíl o síle přibližně 1 000 mužů – přestože nesdílel ideologii ostatních vůdců rebelujících samurajů. Ne všichni, kteří se nově přidávali na stranu rebelů, tedy nutně souhlasili s agendou rebelské armády, ale přesto v rebelii, respektive Saigóově akci proti vládě, viděli velkou šanci, a tak se zapojili bojů.¹⁸⁵

Armáda rebelů sice obléhala kumamotský hrad, avšak sama byla obklíčena jednotkami císařské armády. Obě armády byly v patové situaci a ani jedna strana neměla po zbytek února a v první polovině března navrch nad tou druhou. Rebelům se nedařilo dobýt hrad ani nadobro odrazit císařskou armádu a císařským jednotkám se nedařilo prorazit obranné linie rebelů. Nicméně čas byl na straně císařské armády a táhlá válka pro rebely znamenala jistou porážku.¹⁸⁶ Obranná linie rebelů, opevněná u Tabaruzaky, severně od Kumamota, zamezila postupu císařské armády k hradu. Boje, které tam začaly 3. března, pokračovaly téměř nepřetržitě, avšak ani jedna strana dlouho nezískala převahu. Rebelové drželi strategicky výhodnou, přirozeně opevněnou pozici, a i v nepříznivých podmínkách se dokázali bránit silným útokům císařské armády.¹⁸⁷ Většinu času přešlo a hůře vybavení rebelové¹⁸⁸ s postupně se snižující zásobou munice vytvářeli útočné jednotky pouze s meči, které jak odrážely útoky blížících se jednotek císařské armády, tak prováděly protiútoky na pozice nepřátel.¹⁸⁹ K podobnému plánu dospělo i vedení císařské armády a císařské jednotky s meči podnikaly zuřivé útoky na opevněné rebely. Jednu takovou jednotku také tvořilo asi 100 členů policejních jednotek. Její členové byli bývalí nižší samurajové¹⁹⁰ původem z Kagošimy, kteří byli ostatními samuraji označováni za „vesnické balíky“, avšak byli zkušení bojovníci a jejich přítomnost v předních liniích od 15. března zvrátila průběh bojů.¹⁹¹ Boje se zintenzivnily, přesto se ale císařské armádě podařilo prolomit linie rebelů až 20. března. Část Saigóovy armády tak byla nucena stáhnout se do Ueki. Obléhání hradu přesto nadále

¹⁸⁵ OGAWARA. *Seinan Sensó*. str. 90–93.

¹⁸⁶ Táhlá válka, respektive obležení hradu, ale logicky znamenala problém pro posádku hradu, které docházely zásoby a bez možnosti doplnění sil se zároveň tenčily obranné linie.

¹⁸⁷ Buck uvádí, že přešlo jen při prvních útocích a pak při průlomu linie rebelů 20. března. Ravina a Ogawara zmiňují celkově špatné počasí v průběhu bojů u Tabaruzaky.

¹⁸⁸ Zbraně rebelů, které byly převážně pušky nabíjené zepředu, byly v silném dešti téměř nepoužitelné. (RAVINA. str. 207).

¹⁸⁹ OGAWARA. str. 114–115.

¹⁹⁰ Jednalo se o tzv. vesnické samuraje (*gōshi* 郷士), kteří často byli městskými (vyššími) samuraji (*džókaši* 城下士) diskriminováni. (OGAWARA. str. 120).

¹⁹¹ Tamtéž. str. 119–120.

pokračovalo, pouze obranná linie rebelů se – po značných ztrátách na životech a prolomení linie – posunula.¹⁹²

Císařská armáda se také na začátku března vylodila v Kagošimě, kde – kromě představení palebné síly v podobě tří válečných lodí – zabrala kagošimské zbrojnice a municie, čímž kompletně odstříhla možné zásobování rebelů. Guvernér Ójama byl vzat do vazby a převezen do Ósaky a bývalý *daimjó* Šimazu byl navštíven císařským vyslancem, který se ujistil, že Šimazu nebude Saigóa ani nadále nijak podporovat.¹⁹³ Zabraní Kagošimy, zjetí s rebely sympatizujícího Ójamy a přerušení možnosti zásobování zasadilo rebelům silnou ránu a výrazně přispělo k jejich výsledné prohře. Císařské jednotky také nově postupovaly od jihu k pozicím Saigóovy armády a zamezily tak přímému ústupu.

Od prolomení obranné linie u Tabaruzaky se rebelům nedařilo držet císařskou armádu zpět stejně jako doposud. Druhý den císařské jednotky prolomily linie rebelů u Jamagy a Saigóův generál Kirino Tošiaki (桐野利秋, 1839–1877), který u Jamagy velel rebelům, se také musel stáhnout do Ueki.¹⁹⁴ Císařské jednotky byly v průběhu března výrazně podpořeny posilami a začaly se postupně stahovat směrem k pozicím rebelů ze všech stran v klešťovém manévru. Útoky ze všech stran pokračovaly po vítězstvích císařské armády u Tabaruzaky a Jamagy a po několika dnech byla Saigóova armáda obklíčena u Kumamota.¹⁹⁵ Císařská armáda 12. dubna zintenzivnila útoky a nakonec se jí díky postupu jednotek z Kawaširi podařilo 15. dubna prolomit řady rebelů, které tak přinutila ustoupit, čímž bylo téměř dva měsíce dlouhé obležení kumamotského hradu ukončeno.¹⁹⁶ Konec rebelie se sice blížil, čemuž nasvědčovalo i prolomení obležení hradu, avšak rebelové se nehodlali vzdát. Po prohře u Kumamota se stáhli do Hitojoši, kde se stále pokoušeli verbovat nové vojáky. Je znát, že již byli v úzkých a kromě toho, že se pokoušeli rekrutovat bývalé vesnické samuraje *góši*, namísto městských *džókaši*, rovněž vyvíjeli silný nátlak na ty, kteří na výzvu nereagovali.

¹⁹² KEENE. str. 282. Ztráty na životech byly po těchto bitvách na obou stranách přibližně vyrovnané (Buck uvádí cca 4000 mužů), nicméně Saigóova armáda měla velmi omezené možnosti náboru nových vojáků a většina rebelů, kteří se nově přidali, se do bojů zapojila v první polovině března. (BUCK. str. 440).

¹⁹³ BUCK. str. 441.

¹⁹⁴ OGAWARA. str. 126.

¹⁹⁵ BUCK. str. 442–443.

¹⁹⁶ OGAWARA. str. 133–136.

Jejich způsoby byly – oproti původnímu verbování na začátku rebelie a během prvních bojů – zuřivější, násilnější a výhružnější.¹⁹⁷

Pozici v Hitojoši rebelové udrželi sotva měsíc a poté se museli opět stáhnout.¹⁹⁸ Saigóova armáda byla již prakticky na trvalém ústupu, a přestože dokázala císařské armádě ještě vzdorovat, postupně prohrávala.¹⁹⁹ Rebelům bylo již naprosto jasné, že nemají šanci. Byli odštířeni i od té malé podpory a zásobování z Kagošimy, ubývalo jim sil a císařské jednotky, které měly značnou přesilu a výhodu zásob, je ustavičně pronásledovaly. Saigóova armáda od prohry v květnu u Hitojoši až do září neustále měnila pozice, již bez původního vyššího cíle. Rebelové se snažili vrátit zpět do Kagošimy, ale zároveň nechtěli uznat svou porážku. Nejspíše díky znalosti terénu, velení Saigóa a partyzánským taktikám boje namísto tradiční konfrontace se rebelové udrželi ještě několik měsíců, přestože byli na neustálém útěku.²⁰⁰ K poslednímu odporu, finální bitvě, se zbývající rebelové postavili na hoře Širojama, nedaleko Kagošimy. Obklíčení rebelové prohráli svou poslední bitvu 24. září 1877. Saigó, údajně zraněn během bitvy, provedl rituální sebevraždu *seppuku* a hlavu mu setnul jeho vazal Beppu Šinsuke (別府晋介, 1847–1877).²⁰¹

Sacumská rebelie byla dobrou ukázkou střetu tradice a modernizace na obou stranách konfliktu. Hrad Kumamoto, středověká pevnost, sloužil moderní císařské armádě a efektivně zastavil postup zkušené rebelské armády. Moderní zbraně, kterými byly vybaveny obě strany, dokázaly zasadit ránu protivníkovi, avšak boje na blízko se během války brzy staly normou. Bývalí samurajové, kteří byli obratní s mečem, dokázali působit velké ztráty přesilám císařské armády jen pomocí mečů, když moderní technika zklamala, ať už kvůli nedostatku munice nebo nepříznivému počasí. Zároveň ale byla císařská armáda vybavena polními děly, podpořena palbou z válečných lodí a ukázala tak, že moderní válčení již závisí i na přístupu

¹⁹⁷ SASAKI. str. 19–20.

¹⁹⁸ OGAWARA. str. 148.

¹⁹⁹ Zajímavostí je, že od prohry u Hitojoši, kde se vzdal celý zbytek jedné jednotky rebelů, začala císařská armáda využívat vlajku, kde bylo napsáno, že ti, kteří se vzdají císařské armádě, nebudou zabití. Při každé větší prohře se pak vzdalo značné množství rebelů. (OČIAI Hiroki. *Seinan Sensó to Saigó Takamori*. Tókjó: Jošikawa Kóbunkan, 2013. str. 227).

²⁰⁰ KEENE. str. 283.

²⁰¹ BUCK. str. 446.

k takové technice. Verbovaní vojáci císařské armády²⁰² dokázali, že zvládnou porazit samurajské válečníky. Avšak pro císařské jednotky nebyly boje jednoduché, jak může výsledek války naznačovat. Bývalí samurajové úspěšně drželi císařské odvedence zpět a ani řádně vycvičené jednotky nebyly schopny prorazit obranné linie rebelů. Až obrovská přesila císařské armády a nedostatek munice na straně rebelů pomohla císařským jednotkám úspěšně zvrátit průběh války.

V průběhu a výsledku Sacumské rebelie lze najít několik důležitých poznatků. Jedním z největších je ten, že přestože se k Saigóovi během bojů přidalo množství rebelů z okolí a souběžně vzniklo několik malých, brzy rozehnaných povstání v jiných částech Kjúšú, ve skutečnosti nenastalo to, v co Saigó doufal. Bývalí samurajové, kteří s ideou nadřazené vrstvy samurajů a zachování tradic souhlasili či sympatizovali v jiných částech Japonska, nepovstali. Nevypukla žádná větší hnutí, boje proti vládě, ani se samurajové ve velkém nepřidali k Saigóově výpravě, která byla obklíčena na Kjúšú a nemohla pokračovat ve své původní cestě.²⁰³ Ravina píše, že Saigó ještě v květnu během držení pozice v Hitojoši doufal, že se k jeho armádě přidají bývalí samurajové z Tosy.²⁰⁴ Jeho armáda se ale vnější pomoci nikdy nedočkala, takže nakonec byl odkázán na sebe a bývalé samuraje z Kjúšú, kteří se buď dobrovolně přidali, nebo byli rekrutováni.²⁰⁵ Jako další se ukázalo, že samurajové nemysleli na vlastní přežití a na to, jak zachránit samurajskou vrstvu jako takovou. I z předchozích rebelií lze usoudit, že častými důvody pro rebelie a útok proti vládě byla nespokojenost s vládou a opatřeními, která prováděla, odmítání modernizace a westernizace, zájem o zahraniční expanzi a agresivní politiku, udržení tradičních hodnot a podobně. V pozadí těchto důvodů lze samozřejmě najít i pokusy o záchranu samurajské vrstvy, avšak nikdy se to nestalo hlavní agendou povstání a nikdy žádný vůdce neprohlásil, že jeho ideologie je postavena na záchraně samurajské vrstvy. V případě takového prohlášení by možná reakce po celém Japonsku byla jiná – přinejmenším u prominentních mužů, kteří nebyli spokojeni

²⁰² Někdy jsou vojáci císařské armády označováni jako ozbrojení rolníci, především pak v kontrastu se samuraji, kteří byli k boji vychovávaní.

²⁰³ Jak bylo výše popsáno, k Saigóově armádě se řada samurajů přidala a tím byla armáda rebelů značně zvětšena, nicméně další významní muži, jako byl například Itagaki, kteří by vedli větší počty samurajů, zájem neprojeví.

²⁰⁴ RAVINA. str. 208.

²⁰⁵ Jak bylo zmíněno výše, po prvotních prohrách začali rebelové rekrutovat poměrně agresivně, takže řada mužů mohla být naverbována proti své vůli pod hrozbou.

se směrem, jakým se Japonsko ubíralo. Vláda Meidži by tak jistě mohla přijít o moc. Avšak to se nestalo a vrstva samurajů ztratila význam v novém, moderním Japonsku a po poslední občanské válce – Sacumské rebelii – také ztratila poslední naději na návrat na výsluní, kterého si samurajové užívali během období Edo.

2.3.4 Následky Sacumské rebelie

Ztráty na životech byly velké, většina rebelské armády padla v bojích a nemalé množství mužů z císařské armády bylo rovněž zabito či zraněno. Materiální ztráty, co se týče vypálených měst a vesnic důsledkem bojů, byly – v porovnání s ostatními výdaji na válku – zanedbatelné. Mounsey uvádí, že opravy a náhrady za zničené domy byly přibližně 1 750 000 jenů.²⁰⁶ Naopak právě potlačení rebelie stálo vládní pokladnu 42 000 000 jenů, což byla pro Japonsko, obzvláště v první dekádě po restauraci Meidži, obrovská suma.²⁰⁷ Výdaje za municie, výzbroj a výstroj, nájem lodí a personálu, zvýšený počet policejních jednotek v rizikových oblastech, jako byla například prefektura Tosa, navíc spojené s omezením obchodu a výroby na Kjúšú, navýšily dluh Japonska více než dvojnásobně.²⁰⁸ Je více než zřejmé, že to, čeho se Ókubó a Kido obávali, se naplnilo. Válka, přestože občanská, a ne s Koreou²⁰⁹, zasadila těžkou ránu státním financím.

Sacumská rebelie svým vznikem a koncem udělala v japonské historii dvě silné čáry. Jednou byla právě čára za ozbrojenými rebeliemi samurajů, jak také napovídá označení „poslední povstání samurajů.“ Sacumská rebelie byla zároveň poslední občanskou válkou v Japonsku. Druhou čáru pak udělala za samurajskou vrstvou jako takovou. Nespokojeným členům vrstvy *šizoku* bylo po porážce Saigóa jasné, že nemají ve válečném konfliktu s centrální vládou šanci

²⁰⁶ MOUNSEY, Augustus H. *Satsuma Rebellion. An Episode of Modern Japanese History*. London: John Murray, 1879. str. 234. Mounsey částku uvádí v britských liberách – 350 000 liber, což v té době bylo přibližně 1 750 000 jenů.

²⁰⁷ Tamtéž. str. 235.

²⁰⁸ Mounsey uvádí přibližně 350 000 000 jenů. (MOUNSEY. str. 239).

²⁰⁹ Konflikt s Koreou ve skutečnosti proběhl roku 1875, namísto 1873, kdy byla silná podpora vojenské akce proti Koreji. Roku 1875 šlo o malý místní konflikt, který ale Japonsko využilo jako záminku, aby blokovalo korejský přístav a požadovalo omluvu, což nakonec vyústilo v podepsání přátelské smlouvy roku 1876. (KEENE. str. 254–257).

uspět, a žádný další pokus o rebelii už neproběhl.²¹⁰ Navíc, zdá se, byl Saigó Takamori posledním, kdo se aspoň trochu snažil vrátit samurajům postavení ve společnosti, jejich privilegia a hrdost jakožto válečná vrstva.²¹¹ Jak bylo zmíněno, ostatní samurajové, jako Itagaki či Gotó, sice měli zájem o práva a svobodu lidu, nicméně nesnažili se vrátit samuraje jako takové zpět do společnosti s jejich ztracenými privilegii, aspoň ne v takovém smyslu, jaký možná zamýšlel Saigó. I proto můžeme Sacumskou rebelii považovat za onen přelom, kdy samurajům skutečně došel dech v záležitostech vlastního společenského postavení, které bylo již dlouhou dobu ztraceno. Ve vyšších kruzích – ve vládě, armádě, politických stranách i lidových hnutích – stále převážně figurovali bývalí samurajové, avšak jejich původ již přestával být určujícím faktorem. Konec vrstvy samurajů tedy neznamená vymření jejích členů či kompletní zrušení vrstvy. Samurajové, buďto ještě původně narození se samurajským statutem, či nově získaným pod rouškou *šizoku* jako bývalí samurajové, si mohli uchovat vlastní hrdost a pocit náležitosti do této vrstvy, ale přesto „být samuraj“ již nemělo konkrétní funkci, jako tomu bývalo v předchozích obdobích. To tedy ve výsledku znamená, že vrstva samurajů ztratila přesně to, co ji odlišovalo od ostatních, ztratila to, proč se její členové cítili hrdí, to, co jí přinášelo privilegia. A proto tedy, nehledě na to, zda se někdo cítil hrdý na svůj původ, byl členem *šizoku* nebo byl ostatními označen za samuraje, vrstva samurajů společně se Saigóem Takamorim zemřela. „Být samuraj“ byl již pouhý přežitek minulosti, statut pouze jménem, stejně jako ostatní šlechta, vrstva, která byla ve skutečnosti plná bývalých samurajů. Vrstva samurajů zanikla, ztratila moc a privilegia – jako šlechta v jiných zemích – a stala se jen zápisem v registru.

Vláda svým vítězstvím jasně ukázala, že doba samurajů již skončila a jejich způsob smýšlení je zastaralý a nehodící se do moderního státu. Že jejich čas skončil, bylo jasné již v průběhu let před samotnou rebelií, přesto si to mnozí samurajové nejspíš nechtěli přiznat a až výsledek největší samurajské rebelie řadu z nich umlčel. Samurajům prohra ukázala, že již nejsou těmi válečníky, za které se považovali, ani privilegovanou vrstvou s monopolem na armádu. Ukázala jim, že pokud chtějí přežít jako občané Japonska, musí změnit svůj přístup a způsob života a začlenit se do nové, modernizující se společnosti. Bylo totiž již více než zřejmé, že

²¹⁰ Řada bývalých samurajů věřila, že co se nepodařilo ani „velkému“ Saigóovi, se nemůže podařit už nikomu.

²¹¹ Lze tak usuzovat z jeho chování a podpory *šigakkó*, kde doufal, že budou mladí bývalí samurajové vychováni v tradičním samurajském duchu.

jakožto samurajové nepřežijí. Vrstva *šizoku* nadále pokračovala a její členové se zapojovali do dění v Japonsku různě, včetně politiky, kde stále obsazovali vysoké posty, řídili občanská hnutí a zakládali politické strany. Nicméně jejich původní sebeurčení – především vojenská služba pánovi – bylo z jejich života odtrženo. To, co v jádru tvořilo samuraje samuraji – jejich privilegia, platy, válečnictví, přednostní vzdělání – jim bylo v průběhu let odebráno, a nakonec jim zbyl pouze titul *šizoku* a samurajská hrdost, která nejspíš mnohým nedovolila spokojit se s běžným životem prostého občana. Právě takoví pak z vlastního chápání samurajského statusu řešili svou nespokojenost různě, ať už cestou rebelie nebo cestou politiky.

Závěr

Cílem této práce bylo předložit ucelený pohled na konec společenské vrstvy samurajů v raném období Meidži, rozebrat příčiny a spojitosti s touto událostí a také prozkoumat poslední vzdor samurajů vůči novému systému. Samurajové byli ústřední a tradiční společenskou vrstvou, která stála na vrcholu japonské společnosti. Od počátku modernizace se ale vláda systematicky snažila snížit jejich význam a omezit jejich dědičná práva a privilegia. Dovězení tohoto procesu můžeme sledovat k Sacumské rebelii, jejíž popis je rovněž součástí této práce. Sacumská rebelie zdánlivě ukončuje věk samurajů a je tedy příhodno klást si otázku, jaký měla podíl na pádu samurajů.

Jak bylo zmíněno, společenská vrstva samurajů je komplikovaným a stále rozebíraným tématem, na které existuje řada různých pohledů a teorií. Cílem zde bylo především představit společenskou vrstvu a analyzovat hlavní dopady společenských a dalších změn na samuraje. Z předběžného průzkumu je rovněž jasné, že pád samurajů nebyl jednoduchým procesem, izolovaným pouze v první dekádě období Meidži. Je příhodno připomenout, že byrokratizace samurajů – přeměna válečníků v úředníky – během období Edo (1603–1868) zajisté nestála za zánikem této vrstvy. Samurajové v té době i přes tuto změnu stále drželi silnou a ničím neohrožovanou pozici. Změny, které pak tokugawský šógunát prováděl během období *bakumacu* (1853–1868), podryly základy samurajského stavu a odhalily, na jak vratkém systému byla vrstva samurajů postavena. Rozpad samurajské společnosti je tak znatelný již během rapidních změn v armádě a příprav na hrozbu západních mocností. Zde již došlo k individualizaci a změně v postavení samuraje jakožto jedince. Změna postavení spočívá ve vztahu samuraje a jeho pána, ale zároveň ve vztahu samuraje a jeho povinnosti. Přestože se ale postavení samurajů změnilo a jejich pozice v rámci vrstev se možná zdála nejasná, i nadále stáli v centru feudálního Japonska jakožto privilegovaná válečnická vrstva. Nelze tedy říct, že by za pád samurajů mohl tokugawský šógunát, který samurajskou vrstvu upřednostňoval.

Naopak nová vláda Meidži již nové změny ve společnosti mířila konkrétně na samuraje. Samurajové se brzy po restauraci stali otevřenou sociální vrstvou a definice toho, co znamená být samuraj, se změnila. Nová sociální vrstva *šizoku* zahrnovala původní samuraje, kteří se

narodili do samurajského stavu, i nové samuraje, kteří získali označení *šizoku* za své zásluhy během restaurace Meidži. Samurajové ale ztráceli původní funkce a dědičná privilegia včetně jejich důchodku. Ze samurajů se pod označením *šizoku* stali bývalí samurajové a úředně se výrazně nelišili od běžného lidu *heimin*.

Zásadní ránou pro samuraje se v období Meidži stalo zrušení knížectví (*haihan čiken*) a systému feudalismu. Knižectví byla pro samuraje více než rodným místem. Zrušení lokálně autonomních knížectví znamenalo finální přerušování vztahů samurajů k lenním pánům, jejich všeobecné povinnosti a sebeurčení. Navíc následné vytvoření prefektur (*ken*) znamenalo zrušení místního politického systému, na kterém byla sociální vrstva samurajů postavena, respektive na kterém byli samurajové závislí. Struktura místní loajality byla založena na místních vztazích, nikoli na výhradní loajalitě centrální vládě. Přerušování tohoto řetězce a ustanovením nové struktury – centrální vlády spravující císařské pozemky bez místních loajalit – samurajové ztratili důležitou část sebeurčení a potažmo seberealizace. Vláda postupně nahradila vládoucí lenní pány za vládě loajální guvernéry, kteří – až na Kagošimu – nebyli k území, které spravovali, nijak vázání. Samurajové byli odtrženi od vázanosti k půdě, přestože stále mohli být ve službách svého pána, ať už *daimjó*a či jiného samuraje. Společně s procesem *haihan čiken* císař rovněž přikázal rozpustit místní armády, což znamenalo ztrátu tradičních povinností samuraje – být válečníkem. Na otázku, jakou souvislost má zrušení *hanů* s koncem samurajské vrstvy, tedy můžeme zjednodušeně odpovědět, že přerušování vztahů, na kterých byla – jak ostatně poukázaly změny během *bakumacu* – postavena vrstva samurajů, učinilo samuraje v jejich podstatě neužitečnými. Jejich úloha byla výrazně změněna, přestože důchodky samurajů a jiná privilegia byla stále zachována.

Nebylo tomu ale dlouho, než se vláda zaměřila i na tyto aspekty samurajské vrstvy. Vláda postupně odstraňovala i poslední výhody a privilegia, na které byli samurajové po dlouhou dobu zvyklí. Mezi tyto přednosti patřil například samurajský účes a způsob odívání, právo nošení mečů na veřejnosti a samurajské dědičné platy. Pro zastaralé způsoby a tradice nebylo v modernizujícím se Japonsku místo a vláda se postarala o to, aby vymizely i z života samurajů. Samurajové byli připraveni prakticky o vše, co je dělalo samuraji, kromě

samotného označení, vlastní hrdosti a původu. Řada z nich se s takovou situací nedokázala vyrovnat a najít nový způsob života v novém moderním státu.

Již zde můžeme z výše uvedených informací konstatovat, že samurajové jakožto sociální vrstva nebyli zničeni jinou sociální vrstvou. Nabízí se zde dvě detailnější tvrzení – samurajové byli zničeni sami sebou, tedy společenskou vrstvou samurajů v podstatě zničili samurajové z centrální vlády, případně že samurajové padli společně se systémem feudalismu a jeho vazeb, tedy systémem, který pro ně utvářel vyhovující podmínky. Nicméně vzdor samurajů vůči změnám stále nebyl u konce a řada z nich se proti novému systému hlasitě ozývala.

Nepokoje samurajů v 70. letech probíhaly v jihozápadní části Japonska, tedy především v oblastech, kde se nacházela původní knížectví, která vedla odpor vůči tokugawskému šógunátu v 60. letech. Nyní se ale stavěla na odpor novému systému, který utvářeli jejich krajané, proti změnám, které vůdci většiny větších rebelií sami podporovali či navrhli. Spolu s novými změnami ale končil věk samurajů a k tomu se tradičně smýšlející jedinci stavěli negativně. Když pak došlo k rozporu ve vládě a válečně orientovaní tradicionalisté roku 1873 odešli, vládu utvářeli muži zaměřeni na modernizaci, což ještě více podnítilo nespokojenost. Rebelie v Saze, v Hagi a rebelie *Šinpúren* bezprostředně neohrožovaly nový systém ani vládu, přesto jasně ukázaly, že je stále mnoho takových, kteří jsou nejen nespokojeni s postupující modernizací, ale také jsou ochotni dát svůj nesouhlas najevo pomocí násilí. Zároveň je ale těžké hledat v jednotlivých rebeliích pokus o navrácení samurajů na výsluní. Sice byly rebelie vyprovokovány změnami, které samuraje připravovaly o jejich původní postavení ve společnosti a jejich privilegia, zároveň samurajové uskutečnili své rebelie s meči v ruce, avšak ve výsledku šlo především o nespokojenost a o způsobení škod a utrpení. Ať měli vůdci těchto rebelií jakýkoliv důvod, ve skutečnosti ničeho nedosáhli.

Sacumská rebelie proběhla v podobném duchu a samotný Saigó Takamori netvrdil, že mu jde o obnovení samurajského stavu a ztracených privilegií. Přesto díky jeho postavení, jednání a také podpoře škol *šigakkó* získala tato rebelie větší význam, než bylo původně zamýšleno. Původní záměr – jít do Tokia „vyslechnout“ vládu – byl možná opravdový, ale armáda, která se kolem Saigóa seskupila, byla připravena na válku. Navíc samotný průběh

dlouhé války na území Kjúšú dává Sacumské rebelii jiný rozměr a staví do kontrastu tradiční válečníky – samuraje – a moderní rekrutovanou armádu. To, že se tato rebelie nedostala mimo Kjúšú a že na jiných místech v Japonsku nevypukly ve stejnou dobu podobné rebelie, je velkým vítězstvím centrální vlády a můžeme jen hádat, jak by dopadlo Japonsko, kdyby samurajové vyhráli necelou dekádu poté, co sami pomohli svrhnout poslední šógunát – systém zvýhodňující samuraje. Sacumská rebelie ale skončila porážkou samurajů a udělala tak pomyslnou čáru za obdobím samurajů. Přestože nebyla čistě válkou za práva samurajů, můžeme říct, že byla poslední velkou prohrou v tomto ohledu. Víme, že neshody mezi částečně autonomní Kagošimou a centrální vládou do určité míry také vyprovokovaly pochod na Tokio, kterým rebelie začala. Zhodnocení situace v Kagošimě nabízí vysvětlení, že pro samuraje v Kagošimě nebylo jiné východisko než střet s vládou. Ten mohl být na politické úrovni, což by kagošimští zajisté prohráli, nebo vojenský, ke kterému se, jak víme, uchýlili. Jediná jiná možnost byla ustoupit požadavkům vlády, provést odsouvané či jen částečně provedené reformy a následovat vzoru ostatních prefektur, kde byl vliv bývalých samurajů silně utlumen.

Vláda svou výhrou ukázala, že samuraje dokáží porazit i verbovaní rolníci a že samurajové jsou minulostí. Potvrdila tak, že její vedení je správné a modernizace je cestou budoucnosti, ať už se tomu bývalí samurajové brání jakkoli. Bývalé samuraje, aspoň ty, kteří stále pomýšleli na rebelie, to utvrdilo v přesvědčení, že již nejsou těmi válečníky a privilegovanou vrstvou. Konec Sacumské rebelie jasně ukázal, že pokud chtějí přežít v moderním Japonsku, musí změnit svůj přístup a způsob života. Bylo už definitivně jasné, že jakožto samurajové nepřežijí.

Beasley píše, že „*[Sacumská rebelie] se ukázala být posledním z feudálních povstání proti vládě Meidži. Nebyl to nicméně konec opozice samurajů.*“²¹² Je totiž pravda, že členové vrstvy *šizoku*, byli i nadále nespokojení s vládou. Jejich nespokojenost se nejčastěji projevovala v podobě politických stran a hnutí. Ta sice původně vycházela a vznikala ze zahořklosti z nového systému a ztráty privilegií, avšak nelze říct, že by čistě bojovala za samuraje jako takové, spíš se členové těchto politických uskupení a lidových hnutí snažili

²¹² BEASLEY. *Modern History of Japan*. str. 119.

poukázat na stav práv v Japonsku, nestabilitu centrální vlády a absenci parlamentního zřízení, které by široké veřejnosti umožnilo účastnit se politiky skrze volby. Tudíž i přes to, že to byli nejčastěji bývalí samurajové, kdo stál v čele takových organizací, nešlo již o záchranu samurajské vrstvy jako takové. Jejich původní poslání a pro mnohé smysl života – sloužit svému pánovi a chránit svou zemi i za cenu obětování vlastního života – byl nadobro ztracen. To, co narušil tokugawský šógunát v době ohrožení západními mocnostmi a dále zrušily, změnilly a zakázaly reformy vlády Meidži v následující dekádě, nakonec nadobro dokončila Sacumská rebelie. Poslední pokus o oživení umírající vrstvy²¹³ se ukázal jako poslední hřebík do rakve této vrstvy.

²¹³ Obrazně řečeno – jak bylo již několikrát zmíněno, samurajové nevymřeli, ale vrstva samurajů ztratila postavení, které jí efektivně odlišovalo a stala se tak prakticky vrstvou běžných občanů.

Summary

The aim of this thesis is to summarize the status of the samurai social class in the early Meiji period and to describe the changes that affected this class and effectively altered its position in the modern Japanese state. With the gradual decline of the class came resistance in the form of rebellions, analysis of which are also included in the thesis. In the first part of this thesis, attention is paid to the historical context and the changes that most significantly affected the samurai. The very meaning of what it means to be samurai was changed which required samurai to either make changes in their life or revolt against the government. The second part describes the breakdown of the government. Also discusses and analyses the rebellions of the samurai against the government, including their largest and last rebellion – the Satsuma rebellion, which is thoroughly analysed.

Key words: Meiji, Samurai, Shizoku, Social class, Satsuma rebellion, Saigō Takamori, Satsuma uprising

Seznam použité literatury

ASAKAWA Kan'ichi. The Origin of the Feudal Land Tenure in Japan. *The American Historical Review* [online]. Oxford University Press on behalf of the American Historical Association, 1914. Vol. 20, No. 1, 1–23. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1836114>

BEASLEY, William G. *Modern History of Japan*. London: Weidenfeld & Nicolson, 1973. ISBN 9780297766049.

BEASLEY, William G. *The Meiji Restoration*. California: Stanford University Press, 2019. ISBN 9781503608269.

BUCK, James H. The Satsuma Rebellion of 1877. From Kagoshima Through the Siege of Kumamoto Castle. *Monumenta Nipponica* [online]. Sophia University, 1973. Vol. 28, No. 4, 427–446. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2383560>

Gokajō no goseimon. *Meiji Jingu* [online]. [cit. 5. 11. 2021] Dostupné z: <https://www.meijijingu.or.jp/about/3-3.php>

GOLDSTONE, Jack A. The Problem of the “Early Modern” World. *Journal of the Economic and Social History of the Orient* [online]. Brill. 1998, Vol. 41. No. 3, 249–284. [cit. 8. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3632414>

GORDON, Andrew. *A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-511061-7

HALL, John W. Feudalism in Japan – A Reassessment. *Comparative Studies in Society and History* [online]. Cambridge University Press, 1962. Vol. 5., No. 1, 15–51. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/177767>

HAROOTUNIAN Harry D. The Progress of Japan and the Samurai Class, 1868–1882. *Pacific Historical Review*, 1959. Vol. 28. No. 3, 255–266. [cit. 1. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3636470>

HOWLAND, Douglas R. Samurai Status, Class, and Bureaucracy: A Historiographical Essay. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 2001. Vol. 60, No. 2, 353–380. [cit. 22. 11. 2021]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2659697>

HOWLAND, Douglas R. Society Reified: Herbert Spencer and Political Theory in Early Meiji Japan. *Comparative Studies in Society and History* [online]. Cambridge University Press, 2000. Vol. 42, No. 1, 67–86. [cit. 8. 10. 2021]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2696634>.

IKEDA Júta. *Buši no džidai wa dono jó ni šite owatta no ka*. Tókjó: Šimizušóin, 2021. ISBN 978-4-389-50135-8.

JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1961. ISBN 978-0231101738.

JANSEN, Marius B. *The Making of Modern Japan*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2002. ISBN 0-674-00991-6.

JANSEN, Marius B. The Meiji Restoration. In: JANSEN, M. (ed.). *The Cambridge History of Japan*. Vol. 5. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 0-521-22356-3.

KEENE, Donald. *Emperor of Japan: Meiji and his World, 1852–1912*. New York: Columbia University Press, 2002. ISBN 0-231-12340-X.

KUBLIN, Hyman. The “Modern” Army of Early Meiji Japan. *The Far Eastern Quarterly* [online]. Association for Asian Studies, 1949. Vol. 9, No. 1, 20–41. [cit. 5. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2049123>

MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *A History of Japan*. Tuttle Publishing, 1997. ISBN 978-1-4629-0097-8.

MOUNSEY, Augustus H. *Satsuma Rebellion*. An Episode of Modern Japanese History. London: John Murray, 1879. [online] Dostupné z: <https://archive.org/details/satsumarebellio01moungoog/page/n8/mode/2up>

RAVINA, Mark. *The Last Samurai: the Life and Nattles of Saigō Takamori*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. ISBN 0-471-08970-2.

REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-391-6.

O'BRIAN, Suzanne G. Splitting Hairs: History and the Politics of Daily Life in Nineteenth-Century Japan. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 2008. Vol. 67, No. 4, 1309–1339. [cit. 22. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20203487>

OČIAI Hiroki. *Seinan Sensó to Saigó Takamori*. Tókjó: Jošikawa Kóbunkan, 2013. ISBN 978-4-642-06464-4.

OGAWARA Masamiči. *Seinan Sensó*. Saigó Takamori to Nihon saigo no Naisen. Tókjó: Čúókóron šinša, 2019. ISBN 978-4-12-101927-1.

SAKATA Yoshio a John W. HALL. The Motivation of Political Leadership in the Meiji Restoration. *The Journal of Asian Studies* [online]. Cambridge University Press, Association for Asian Studies, 1956. Vol. 16, No. 1, 31–50. [cit. 8. 10. 2021]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2941545>.

SASAKI Suguru. Seinan Sensó ni okeru Saigó Takamori to Šizoku. A Study of the Satsuma Rebellion. *Džinbun Gakuhó (Journal of Humanities)* [online]. Kjóto Daigaku Džinbun Kagaku Kenkjúdzó, 1991. Vol. 68, 1–46. [cit. 24. 2. 2022]. Dostupné z: <https://doi.org/10.14989/48351>

SONODA Hidehiro. The Decline of the Japanese Warrior Class, 1840-1880. *Japan Review* [online]. International Research Centre for Japanese Studies, National Institute for the Humanities, 1990. No. 1, 73-111. [cit. 19. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25790888>

SUMIKAWA Shunsuke. *The Meiji Restoration: Roots of Modern Japan* [online]. Lehigh University, 1999. [cit. 8. 10. 2021] Dostupné z: <https://www.lehigh.edu/~rfw1/courses/1999/spring/ir163/Papers/pdf/shs3.pdf>.

SWEETZ, M. Paul a Maurice DOBB. The Transition from Feudalism to Capitalism. *Science & Society* [online]. Guilford Press, 1950. Vol. 14, No. 2, 134–167. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40400000>

TOTMAN, Conrad D. *The Collapse of the Tokugawa Bakufu, 1862–1868*. Honolulu: University Press of Hawaii, 1980. ISBN 0-8248-0614-X.

TURNBULL, Stephen. *Samurai Armies 1467–1649*. Oxford: Osprey Publishing, 2008. ISBN 978-1-84603-817-4.

VLASTOS, Stephen, Opposition Movements in Early Meiji, 1868–1885. In: JANSEN, M. (ed.). *The Cambridge History of Japan*. Vol. 5. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 0-521-22356-3.

WRIGLEY, Edward A. The Transition to an Advanced Organic Economy: Half a Millennium of English Agriculture. *The Economic History Review* [online]. New Series, 2006. Vol. 59, No. 3, 435–480. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3805970>

YATES, Charles L. Saigō Takamori in the Emergence of Meiji Japan. *Modern Asian Studies* [online]. Cambridge University Press, 1994. Vol. 28, No. 3, 449–474. [cit. 19. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/313040>